

Detaljplan för Lövholmen 12 m.fl. i Stockholm

Konsekvensanalys avseende kulturmiljön

2023-08-28

Nyréns Arkitektkontor

PROJEKTINFORMATION

Utredningen är utförd på uppdrag av:
Byggaktörsgruppen på Lövholmen: Skanska Sverige AB, JM AB, Nordr Sverige AB och Järnbesq

Utredningen är utförd av:
Urban Nilsson, byggnadsantikvarie, cert. sakkunnig kulturvärden (KUL2) (specialist)
Nico van Gelderen, landskapsarkitekt (specialist)

Fotografier och montage, vystudier: Stadsbyggnadskontoret
Övriga fotografier: Nyréns Arkitektkontor, om inget annat anges

Utredningen läses dubbelsidigt i A3

Läsanvisning

Beskrivande text är markerad med grå bakgrund. Exempelvis utdrag ur RAÅ:s riksintressebeskrivningar, Stockholms stads arkitekturprogram eller sakförhållanden beskrivna av Nyréns.

Analyserande text av Nyréns är markerad med gul bakgrund.

Konsekvensanalyserande text av Nyréns är markerad med röd bakgrund.

Innehåll

Inledning	4
Förslag till detaljplan	5
Konsekvenser för platsens kulturhistoriska värde lokalt	8
Riksintressen för kulturmiljövården	20
Utfall av konsekvensanalys - vyer på lång och medellång distans	22
Konsekvensanalys - vyer på lång distans	23
Konsekvensanalys - vyer på medeldistans	39
Sammanfattning	52

Inledning

Bakgrund

I samverkan med byggaktörerna på Lövholmen - Skanska (lövholmen 12), JM (Färgeriet 4), Järnbesq (Lövholmen 15) och Nordr (Lövholmen 13) - tar Stockholms stadsbyggnadskontor fram ett samrådsförslag till detaljplan för Lövholmen 12 m.fl. Även Lindéngruppen - ägare till Lövholmen 16 - verkar tillsammans med byggaktörsgruppen för att skapa förutsättningar för Färgfabrikens fortsatta verksamhet. Detaljplanen syftar till att omvandla det tidigare industriområdet på Lövholmen till en tät och innehållsrik stadsdel med ca 1800 bostäder och lokaler för service, kontor, kultur, förskolor, nya torg/platsbildningar, gator och en park med lekplats. Planen syftar till att stärka kopplingarna inom området och till intilliggande stadsdelar. De instängslade kajerna öppnas upp och gör strandlinjen tillgänglig för allmänheten med nya vattennära målpunkter.

Lövholmen 12 m.fl. Stockholm, kulturmiljöutredning från 2019 av Tyréns och *Lövholmen kulturmiljö - utgångspunkter för gestaltning* från 2020 av Nyréns togs fram som ett strategidokument med syfte att ta tillvara platsens kulturvärden under planprocessen. Byggaktörgruppen har beställt dokumenten vilka fungerat som planeringsunderlag då samrådsförslaget tagits fram.

Syfte

Syftet med rapporten är att bedöma planförslagets konsekvenser ur ett riksintresseperspektiv samt ett lokalt kulturmiljöperspektiv.

Till följd av inkomna yttranden under samrådet och ett fördjupat kunskapsunderlag, innebär det nya förslaget för Lövholmen att fler kulturhistoriskt värdefulla byggnader och fysiska strukturer i högre grad tas tillvara. Vid en jämförelse mellan planförslaget från 2017 och det aktuella blir det tydligt att bearbetningar gjorts som förbättrat situationen. Mellan samråd och granskningskede finns ytterligare möjlighet till förbättringar i synnerhet avseende hur platsens historia kan berättas med hjälp av arkitektoniska medel.

Konsekvensanalysen utgår från ett antal vyer från olika distanser; lång distans, medeldistans och nära distans. Urvalet har skett i relation till de riksintressen för kulturmiljövården som kommer alternativt kan komma att beröras.

- dels utifrån hur vyerna på lång- och medeldistans visar de byggnadsvolymer som föreslås på planområdet.

- dels utifrån särskilt känsliga och välfrekventerade punkter inom ett riksintresse varifrån planförslagets föreslagna byggnadsvolymer kan vara synliga.

Vyerna är framtagna av Stockholms stad med hjälp av Fojab. Nyréns har gjort urvalet av vyer i samråd med SBK vars fotograf tagit bilderna utifrån Nyréns förslagor. Montagen är gjorda utifrån underlag vilka tagits fram av repektive byggaktörs arkitekt.

Påverkan på kulturmiljön lokalt beskrivs utifrån aktuell situationsplan av Fojab Arkitekter.

Fysiska uttryck för platsens kulturhistoriska värde

I planprocessen har en prioritering skett mellan olika fysiska bärare av kulturhistoriskt värde. Där har Nyréns bidragit som byggaktörsgruppens kulturmiljöstöd.

Under diskussionerna har kritisk massa kommit att bli ett centralt och användbart begrepp. Det syftar på den mängd befintliga fysiska delar som tillsammans konstituerar det kulturhistoriska värdet. En tillräckligt stor andel av dessa värdebärare måste bibehållas för att platsens kulturhistoriska värde inte ska gå förlorat; det handlar om allt från berg i dagen över industrikajer och platsbildningar till enskilda byggnader. I Lövholmens fall ger kostnader för flytt av Cementas anläggning och kostnaderna för sanering för att möjliggöra bostadsbebyggelse upphov till att tillkommande stadsmiljö och bebyggelse blir omfattande. Det liknar de förutsättningar som andra stadsutvecklingsprojekt har men i Lövholmens fall, med en rik befintlig fysisk miljö, skapar det ett tryck som inte är gynnsamt ur kulturmiljösynpunkt eftersom flera byggnader därmed måste rivas.

I diskussionerna har alla parter varit överens om att de fysiska delar som går förlorade, till förmån för nyproduktion, ska kompenseras för genom att platsens historia dels förmedlas genom lättillgänglig information, dels gestaltas med arkitektoniska medel och med konst. Resultatet har stora förutsättningar att utvecklas till en miljö som på ett brett och tillgängligt sätt kan förmedla platsens historia.

Ett idéarbete kring hur kulturhistorien ska ta sig uttryck i gestaltningen av allmän plats och kvartersmark inom Lövholmen kommer att fungera som underlag i den fortsatta processen. Detta idéarbete tas fram gemensamt av byggaktörerna och staden för att fungera som ett verktyg med idéer att implementera i fortsatt planering och projektering. Verktuget kan liknas vid en idépallett som i fortsatt arbete kan bidra till att länka det nya Lövholmen till dess rika historia. Exempel på detta kan vara att genom växtval, markbeläggning, utsmyckning, fasadgestaltning mm berätta om Lövholmens historia, inklusive äldre rivna strukturer. Återbruk av demonterat material är också viktigt för att bevara spår av det förgångna, en inventering av material har påbörjats. En annan idé är Lövholmens historia berättad genom en slinga: en variationsrik promenad utmed ordnade stationer som berättar Lövholmens historia - före, under och efter dess industrialisering.

Förslag till detaljplan

Stadsbyggnadsidé

Stockholms stads utgångspunkt för hur Lövholmen ska utvecklas presenteras i *Arkitekturprogram för Lövholmen 12 m.fl. i stadsdelen Liljeholmen*. Stadsutvecklingsprojektet är en del av ett större, sedan tidigare påbörjat, område som sträcker sig längs Liljeholmsvikens södra sida. Inledningsvis i konsekvensanalysen ges utrymme för ett utdrag ur arkitekturprogrammet för att skapa förståelse för stadens stadsbyggnadsidé.

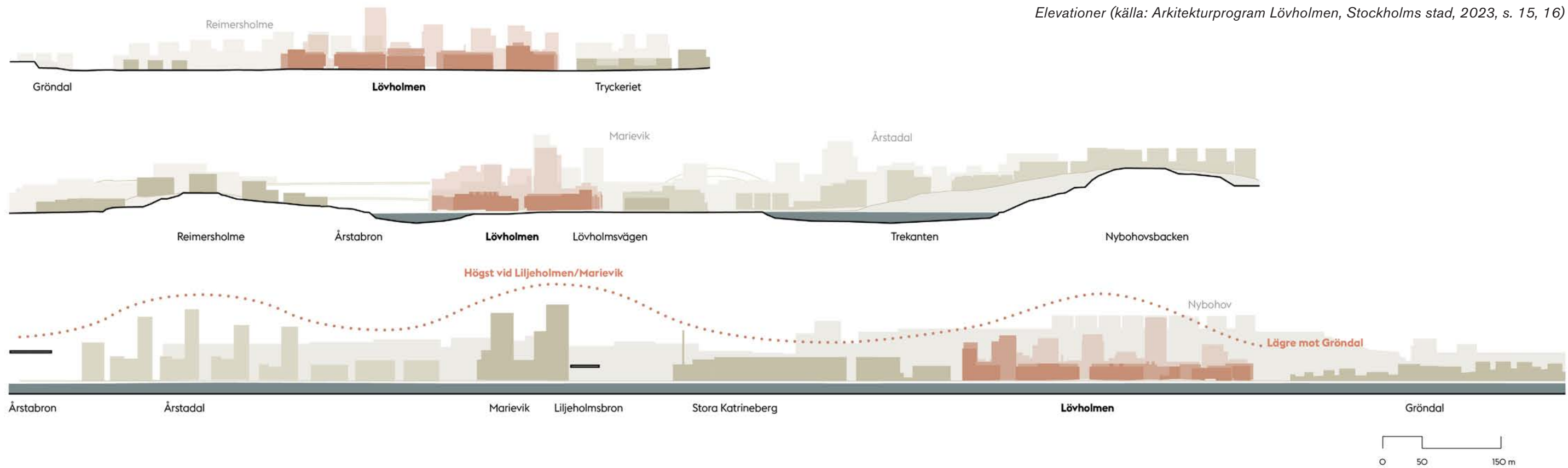
Utdrag ur Stockholms stads Arkitekturprogram för Lövholmen 12 m.fl. i stadsdelen Liljeholmen (s. 13, 15 och 16)

”Omvandlingen av Lövholmen från industriområde till stadsdel är en del av en större stadsomvandling av en rad industri- och hamnområden i som har pågått i trettio år. Från Norra Hammarbyhamnen och Hammarby Sjöstad, till Norra Djurgårdsstaden, Årstadal och Hornsberg har nya stadsdelar skapats. Denna process utgör i sig ett nytt historiskt lager i staden.

Lövholmen är idag en mot omgivningen tydligt avläsbar enklav, inramad av Lövholmsvägen och Trekantsvägen i söder och öster samt av Liljeholmsviken i norr och i väster. Stockholm är en stad som just genom topografi och vattenrum har utvecklats till att bestå av en mångfald av mindre stadsdelar och delområden. Samtidigt bildar dessa mindre enklaver tillsammans en tydlig och sammanhållen helhet.

Genom att bejaka detta karaktärsdrag i utvecklingen av Lövholmen kan planförslaget som helhet bidra till att stärka, bekräfta och Stockholms identitet och särart. En av de övergripande idéerna för Lövholmen är att ge den tillagda kvartersstrukturen en sammanhållen skala, ton och grammatik så att kvarteren tillsammans kan läsas som en identitetsstark helhet. Då området tecknar sig på håll har tilläggen av ny bebyggelse också anpassats till deras roll i stadens siluett. Högre bebyggelse placeras i grupp som beskriver den ursprungliga holmen och accentuerar platsens topografi.

Mot omgivande vattenrum bildar förslaget en tydlig och sammanhållen kvartersstadsfront. Lövholmens möte med vattnet speglar kvartersstadens avslut mot vattnet i Bergsunds strand, ett distinkt möte med vattenrummet som återfinns på flera håll i staden. Ett avbrott i Lövholmens stadiga stadsfront sparas ut i form av en plats i nordväst. Här förblir kajen obebyggd så att de kulturhistoriska värdefulla byggnaderna även fortsatt får annonsera sig mot vattnet och Reimersholme.”

Förslag till detaljplan

Forts. Stadsbyggnadsidé

”En ny målpunkt
Lövholmen är idag till stora delar avstängd för allmänheten. En av projektets övergripande mål är att tillgängliggöra denna centrala plats i Stockholm. Tillgången på kontinuerliga rekreatiionsstråk och grönområden för Stockholm som helhet ökar när kajen vid Lövholmen tillgängliggörs och målpunkter skapas. Lövholmen blir en viktig målpunkt i ett större omland från Årstaskogen via Årstadal, Gröndal och Vinterviken vidare mot Hägersten. Planförslaget bidrar tydligt till målet om en sammanhängande stad och länkar samman stadsdelen Gröndal i väster med noden Liljeholmen. Planförslaget bidrar även till en förbättrad koppling mellan Liljeholmsviken och Trekanten genom ökad orienterbarhet, entrétäthet och stadsliv i området. Liljeholmstorget som övergripande bytesnod ses även fortsatt som stadsdelens kommersiella tyngdpunkt. Lövholmen har en annan mer kompletterande karaktär där fokus ligger på att tillskapa småskaliga lokaler och verksamheter kopplade till rekreation samt erbjuda vistelse vid vatten och i kulturmiljö. När Lövholmen tillgängligörs och blir en del av en sammanhängande stadsväv blir berättelsen om hur staden vuxit fram tydligare och kommer fler människor till del.

Stadsbild
Över Liljeholmsviken annonserar sig Lövholmen mot Södermalm och ingår då i ett större stadsrum som sträcker sig från Årstadal i öster till Gröndal i väster. Planförslaget inordnar sig i stadens siluett och höjdskala där den övergripande karaktären är att höga hus grupperas tillsammans i kluster som i sin tur samspelar med andra grupper av höga hus samt med Stockholms karaktäristiska topografi. En komposition bestående av tre grupper av högre hus tecknar en kurva i stadens siluett genom en sekvens av tre stycken vågor. Denna sekvens inleds i de fyra lika höga husen längs kajen i Årstadal. Kurvans högsta punkt återfinns intill Liljeholmsbrons fäste vid Marievik där riktigt höga hus markerar denna viktiga plats vid infarten till staden. Kurvan tecknar sedan en avtagande våg mot Gröndal i väster med en markering som utmärker Lövholmen.

En komposition bestående av fyra höjdaccenter utförs som högdelar i stadskvarter grupperade runt en större platsbildning i Lövholmens mitt. Gruppen av höjdaccenter i 12-24 våningar beskriver Lövholmens topografi och bildar genom sina olika höjder en tydlig kurva. Nybohovshöjden med sin platå och bebyggelsens raka avslut bildar en fond mot vilken Lövholmens högre bebyggelse tecknar sig med sitt mer dynamiska avslut och varierande hushöjder.

Inom Lövholmen närmast vattnet och mot Lövholmsvägen utgör bebyggelsen en sluten kvartersfront i en fem- till sexvåningsskala. Som undantag till denna återhållsamma kvartersfront tillåts en högre byggnad på platsen för Cementas silobyggnad som reminiscent av dagens karaktäristiska landmärke.”

Förslag till detaljplan
Se karta ”värdebärande strukturer i den yttre miljön” på sidan 8 samt den föreslagna detaljplaneförslaget på sidan 9. Nedan följer en beskrivning av planförslaget utifrån kulturhistoriska aspekter, så som Nyréns tolkar det.

Omgivning
Mot sin omgivning bildar den föreslagna bebyggelsen kraftfulla fronter mot Lövhomsvägen, Trekantsvägen och mot Liljeholmsviken åt sydost. I områdets nordvästra del, mot Gröndal, kommer området att möta Liljeholmsviken med, en av historiska byggnader präglad, lägre mer uppbruten skala.

Topografi och struktur
Strukturplanens utgångspunkt är befintlig struktur, två överlagrade rutnät i vilka gator och kvarter inordnas. Väsentliga delar av topografi, vägnät, strand- och kajlinje samt andra fysiska uttryck för kulturmiljön som teknisk utrustning och bebyggelse tas tillvara och ges viktiga roller i stadsbilden.

Rumsligheter
Med utgångspunkt från befintliga platsbildningar och gaturum skapas två samlande rumsligheter: dels Lek- och kulturplatsen en platsbildning mitt i området, dels Vattenplatsen vid industrikajen åt nordväst. Den centrala platsbildningen är ordnad kring befintligt berg i dagen, Lövholmsbrinkens stigning och f.d. verkstadsgårdar framför befintliga byggnader som bevaras. Även Vattenplatsen präglas av befintlig industriebebyggelse och Beckers f.d. industrikaj. En ny diagonal från nordost till sydväst dras genom området och kopplar därigenom samman Cementas industrikaj med den triangulära platsbildningen framför Beckers kontorsbyggnad i korsningen Lövholmsvägen-Lövholmsgränd. Riktningen har funnits historiskt och får rollen att koppla samman två av områdets historiskt mer betydande rumsbildningar. Trots en stor andel ny bebyggelse i området återknyter den nya strukturen i hög grad till befintligt gatunät där flera av gaturummen är smala och intima. I vissa gatu-sektioner möter därför befintlig småskalig bebyggelse ny mer storskalig bebyggelse i ett fortfarande smalt gaturum, t.ex. vid Lövholmsbrinkens övre sträckning.

Kvarter
Åtta nya kvarter och en enskild byggnad (kv. 1-3 och 5-10) föreslås byggas på Lövholmen samt en påbyggnad av befintlig byggnad nr.1 Beckers kontorshus (kv. 4). Sett till volym är det ett stort tillägg. De är inordnade i en ny struktur som bygger vidare på de två överlagrade historiska rutnäten. Med dessa kvarter introduceras en ny bebyggelse typ som inte förekommit på Lövholmen tidigare - kvarteret.

Befintlig och ny bebyggelse
Befintliga kulturhistoriskt värdefulla byggnader lämnas fristående. Dessa markerar hörn och riktningar i de historiska rutnäten. Beckers kontorshus (1) byggs på, Färgfabriken (8) byggs till och Cementas verksamhetsbyggnad kortas (13). Till det fogas ny bebyggelse ordnade i kvarter. Resultatet blir en omvandlad miljö, en ny helhet med en spännvidd mellan gammalt och nytt samt en dynamik vad gäller byggnadsskala från en våning till höghusdelarnas många våningar.

Förslag till detaljplan

Planförslag för Lövholmen – med föreslagen ny bebyggelse, angivna våningshöjder och publika stadsrum (källa: Arkitekturprogram Lövholmen, Stockholms stad, 2023).

Konsekvenser för platsens kulturhistoriska värde lokalt

På ett övergripande plan har förslaget förtjänster då utgångspunkten tagits i befintliga och historiska strukturer. Dock har utmaningen varit att bibehålla tillräckligt mycket av de fysiska uttrycken för att området även i framtiden ska ha förutsättningar att förmedla den kulturhistoriska berättelse som Lövholmen kan erbjuda.

Hänvisningarna i texten nedan görs till littereringen på situationsplanerna s. 7 och 9.

Omgivning

Positivt
Mötet mellan å ena sidan Lövholmens kajer, vegetation och bebyggelse: å andra sidan Liljeholmsvikens vatten presenteras i förslaget på ett förtjänstfullt sätt. Kaj- och strandmiljön (E, F) utgörs av en sammanhängande rumslighet med vattenkontakt.

Negativt
En förutsättning för stadsomvandlingen på platsen är ett exploateringstal som väl motsvarar liknande aktuella stadsutvecklingsprojekt i Stockholm. Sett i relation till befintlig bebyggelse blir emellertid kontrasten i skala mycket stor mellan industribyggnader på två till tre våningar och de nybyggda kvarterens ytutbredning med kvartersmått på 60*60 m eller mer och byggnadshöjder på 6-18 våningar. Denna förutsättning ger storskaliga bebyggelsefronter i synnerhet mot Liljeholmsviken, Trekantsvägen, Lövholmsvägen och mitt i området. I en sådan miljö får befintlig bebyggelse svårt att hävda sig bara på grund av den avsevärda skillnaden i skala.

Topografi

Positivt
Den f.d. skärgårdsholmens topografiska variation tas tillvara i förslaget. De främsta exemplen på det är det berg i dagen som dels återfinns i anslutning till Färgfabrikens (8) södra gavel, dels som det stycke synlig berggrund som den gamla fabriken är byggd på (G).

Även Lövholmsbrinkens (A) smala gaturum med stöd- mur och stigning åt nordväst tas tillvara i förslaget: ett drag som idag är en del av Lövholmens igenkännbara identitet.

Negativt
På de ytor där de storskaliga bebyggelsekvarteren kommer att breda ut sig riskerar kulturhistoriskt viktiga nivåskillnader att nivelleras.

Struktur

Positivt
Det är en stor fördel att de två historiska rutnäten överlagras och ger den nya strukturen en variation, en vridning i plan med utgångspunkt i platsens historia.

Den nya diagonalen griper tillbaka på en äldre hamnstruktur med slipar och dockor från varvsverksamhet. Riktningen är vinkelrät mot Lövholmsbrinken (A) som förlades parallellt med Lövholmens bergsrygg (G). Den äldre bebyggelse som idag avses bevaras ordnades in i detta rutnät (1, 6, 8, 9, 13, 14 och 15) liksom Beckers mer sentida Spredfabrik (4a och b) som stadd i kraftigt förfall revs 2020. Medan andra delar av den senare generationens industribebyggelse orienterades efter andra riktningar. Kvarteret Färgeriet 4 rymde fram till 1980-talet C.E. Werners trikåfabrik som låg längs Trekantsvägen med gaveln mot Lövholmsvägen. När Industrihemmet (19) byggdes senare orienterades byggnaden på samma sätt. Cementas siloanläggning (18) m.fl. orienterades i stället efter Cementakajens senare etablerade rutnät.

Negativt
Läsbarheten av områdets kulturhistoria försämras genom att värdebärande delar, som tydliggör strukturen, avlägsnas från platsen. Före detta industribebyggelse som den av brand 2021 förstörda Kolsyrefabriken (10), Ångpannecentralen (7) och Cementas siloanläggning (18) är exempel på industribebyggelse som dels definierar gaturum och platser, dels tydliggör kopplingar till industrikajerna. Dessa kvaliteter går förlorade sedan de avlägsnats.

Den industriella och intima prägel som gatorna på ömse sidor om Färgfabriken (C, A) bidragit med minskar avsevärt då industribyggnader – t.ex. ångpannecentral med skorsten (7) – ersätts med ny bebyggelse.

Rumsligheter / mark / vegetation

Positivt
Den centrala platsen, rumsligt definierad av befintlig bebyggelse (1, 8, 13, 14 och 15), tas tillvara med berg i dagen (G), liksom Lövholmsbrinkens (A) läge och stigning åt nordväst och trånga passage med mur samt det gamla vägskälet (B).

Den nyskapade s.k. Vattenplatsen bidrar till att exponera tre av de historiska byggnaderna (6, 8 och 9) mot platsbildningen och mot vattnet vilket förstärker den historiska bebyggelsens roll i stadsbilden.

Idén om det sammanhållande industrigolvet är god och bidrar till en för Lövholmen egen karaktär: men industrigolvet måste medge variationer på temat för att platsens olika industriidentiteter ska kunna tydliggöras.

Att lämningar i mark t.ex. järnvägsspår, gatsten, kajskoning/industrikajerna (E) och strandlinjen med dess vegetation (F) tas tillvara är positivt.

Negativt
Kopplingen mellan befintlig industribebyggelse och industrikajerna (E) går förlorad genom rivning av industribyggnader, varvid den kulturhistoriska läsbarheten av området försämras. Beckerskajen kan komma att rivas då en rekonstruktion i nuläget bedömts som realistisk att genomföra. Ur kulturmiljösynpunkt är en renovering att föredra, skulle rivning och rekonstruktion bli nödvändig exempelvis p.g.a. bristande tekniskt skick, så bör rekonstruktionen vara trogen gent emot befintlig utformning.

Den för ett industriområde karaktäristiska miljö som skapas i mötet mellan större och mindre ofta enkla funktionsbyggnader – ad hoc-tillägg – är ett drag som delvis gått förlorat över åren och ytterligare kommer att försvagas. Förståelsen för att miljön var brokig riskerar därmed att ytterligare minska som en följd av den stor- skalighet som Vattenplatsen kommer att få.

Den industriella och intima prägel som gatorna längs Färgfabriken (8) med äldre bebyggelse på motståendesida av gatan har bidragit till, minskar då relationen mellan Färgfabrikens långsidor och den kulturmiljö som avlägsnas går förlorad.

Kvarter

Positivt
Befintlig bebyggelse tjänar som utgångspunkt för ny struktur vilket ger de gamla byggnader som bevaras strategiska och därmed synliga positioner i stadsbilden. Beckers kontorsbyggnad (1) stiger fram med sin diagonala placering i korsningen Lövholmsvägen-Lövholmsgränd. Genom sin karaktäristiska arkitektur, centrala placering och stora längd präglar Färgfabriken (8), ursprungligen Palmcrantzka fabriken, två platsbildningar och intilliggande gatunät. Cementas byggnader (13, 14 och 15) utgör en grupp som i samverkan med Lövholmsbrinken (A), berget i dagen (G) och Färgfabrikens (8) södra ände skapar en miljö med egen karaktär.

Negativt
I strukturplanen föreslås kringbyggda kvarter med gård, vilket är en struktur som avviker från platsens befintliga bebyggelse. Kvarteren har stora ytmått och i delar hög byggnadshöjd. Både yt- och höjdmått överskrider vida befintliga byggnaders mått.

Befintlig bebyggelse

Positivt
I den struktur som föreslås kommer de byggnader som bevaras fortsatt att vara fristående. Sett till platsens kulturhistoriska värden och platsens läsbarhet är det mycket gynnsamt.

Att portvaktshus (del av 3) och teknisk utrustning som uppfordringsverket (18b) tas tillvara är positivt.

Negativt
Den kritiska massa som andelen bevarad bebyggelse bör uppnå, för att Lövholmen fortfarande ska kunna betraktas som ett kulturhistoriskt värdefullt industriområde, utmanas av förslaget.

Att Cementas silo (18), Ångpannecentralen (7), Nitrolackfabriken (5), Industrihemmet (19) m.fl. faller bort som möjliga byggstenar gör att de byggnader som bevaras riskerar att bli för få.

Konsekvenser för platsens kulturhistoriska värde lokalt

En stark rekommendation för fortsatt planprocess är, med hänvisning till Cementas snickeri 13:s kulturhistoriska integritet som objekt, att idéerna om delvis rivning av den bör omprövas. Byggnaden bidrar inte enbart till rumsbildningen mot Kulturplatsen utan som objekt är den också bärare av platsens industrihistoria.

Färgfabriken (8) föreslås byggas till i en våning mot gaveln åt söder och mitt på västra långsidan. Tilläggen gör den arkitektoniskt kraftfulla Färgfabriken mindre tydlig som gestalt: t.ex. genom att södra gavelns arkitektoniska resning och murverkan avsevärt minskar och att siktlinjen längs byggnadens västra långfasad störs. Åtgärderna görs av funktionella skäl och tillägget åt söder kan till en del försvaras med hänvisning till de byggnadsvolymer som tidigare anslutit mot gaveln.

Ny bebyggelse

Positivt
Den kvartersstruktur som introduceras i Lövholmen är sett till volym ett mycket stort tillägg. Den nya strukturen men även kvarterens samanhållna form och lugna uttryck bidrar trots skalan till att de historiska byggnader som bevaras får tydliga och exponerade lägen i den nya stadsbilden.

Att göra nytolkningar av befintliga byggnader som rivs eller har brunnit är positivt sett till kulturmiljön – Cementas silo (18) ersätts av kv. 7 och Nitrolackfabriken (5) ersätts av kv. 2. I båda fallen har tilläggen arkitektoniskt låtit sig influeras av sin föregångare.

Att nyttja putsat tegel, exponerat tegel och betong som byggnadsmaterial är att anknyta till befintlig bebyggelse på platsen. Att nyttja målat trä som byggnadsmaterial vore att anknyta till den stora mängd nyttobyggnader som funnits på platsen, men som gått förlorade.

<div></div> Platsbildning	Byggnader (omkring 2018 d.v.s. före sentida ändringar)		
<div></div> Industrikaj	Beckers	De förenade kolsyre-fabrikernas AB	Industrihemmet
<div></div> Strandlinje	1. Kontor, lager m.m.	10. Kolsyrefabriken	19. Industrihemmet, byggnad 1
<div></div> Mur	2. Lagerbyggnad	Cementa	20. Byggnad 2, tillbyggnaden
<div></div> Berg	3. Garagebyggnad med portvaktshus	11. Kontorsbyggnad 1	
<div></div> Kulturhistoriskt värdefull vägsträckning	4a. Spredfabriken	12. Verkstads- och personalbyggn.	
<div></div> Utsikter	4b. Nya fabriken	13. Kontorsbyggnad 2	
	5. Nitrolackfabriken	14. Kontorsbyggnad 3	
	6. Förbandsfabriken	15. Kontorsbyggnad, Siporex	
	7. Ångpannecentralen	16. Varumagasinet	
	8. Palmcrantzka fabriken/Färgfabriken	17. Torrbruksfabrik	
	9. Smedjan/"Smälten"	18. Siloanläggning med	
		18b. uppfodringsverk	

Värdebärande strukturer i den yttre miljön

Numereringen av byggnader: omkring 2018 d.v.s. före sentida rivningar samt innan Kolsyrefabrikens förstörelse genom brand 2021. Källa: Lövholmen kulturmiljö - Utgångspunkter för gestaltning (Nyréns, 2023)

A: Lövholmsbrinken med sin topografiska variation och motlut åt norr, intima gaturum med mur mellan tät industribebyggelse och utförslut mot strandlinjen.

B: Lövholmgränds böjda sträckning som ansluter till Lövholmsbrinken i en trevägskorsning.

C: Siktlinje längs "Färgfabriken" genom f.d. Beckers fabriksområde mellan industrikajen vid Liljeholmsviken och Lövholmstränd.

D: Verkstadsgårdar eller platsbildningar i anslutning till byggnader som bevaras, föreslås att bevaras eller föreslås att nytolkas.

E: Industrikajer - Beckers, Cementa.

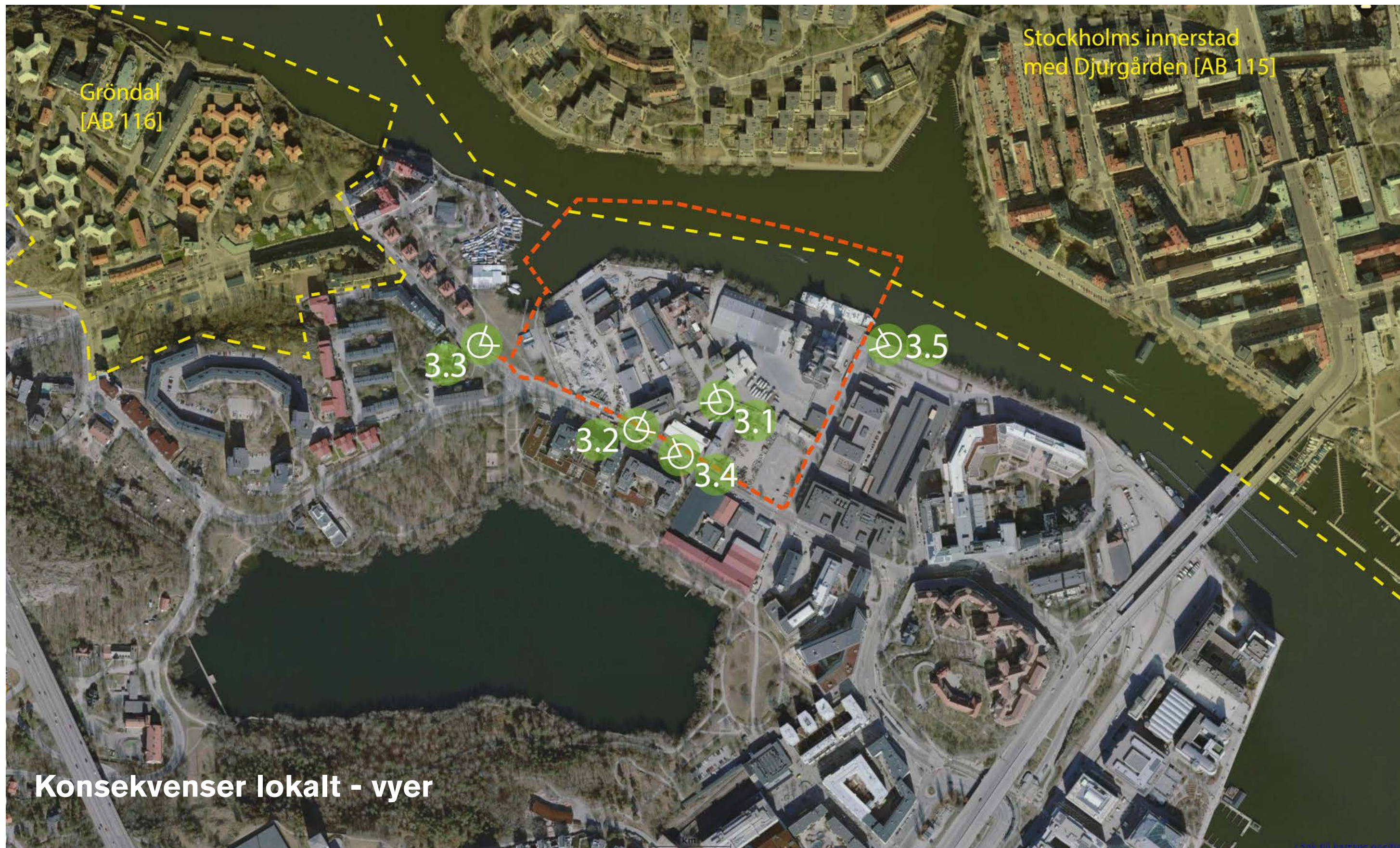
F: Strandlinje - mellan Beckers och Cementa.

G: Berget.

>>Konsekvenser för platsens kulturhistoriska värde lokalt

Konsekvenser för platsens kulturhistoriska värde lokalt				<div>Konsekvenser lokalt - vybedömningar (se karta följande sida)</div> <div>Mycket negativ påverkan lokalt: - (inga vyer påverkas)</div> <div>Negativ påverkan lokalt: 3.1 Vy från Lövholmsbrinken</div> <div>Mindre negativ påverkan lokalt: 3.2 Vy från Lövholmsgränd 3.3 Vy mot Beckerskajen 3.4 Vy från Lövholmsvägen 3.5 Vy från Cementakajen</div>
	Föreslagen ändring	Kommentar	Bedömning av påverkan på kulturmiljön lokalt	
Topografi	Den nya strukturen riskerar genom sin volym att dominera över befintlig miljö. Den förändrade relationen till förmån för den nya miljön försvårar läsningen av platsens topografiska variation.	Delar av den topografiska variationen tas tillvara: tex berg i dagen i anslutning till färgfabriken, stigningar och stränder. De nya kvarterens utbredning med garage ändrar ursprunglig topografi.	Negativ påverkan	
Struktur	Ny stadsdel byggs utifrån historiska strukturer	Den föreslagen strukturen griper tillbaka på äldre riktningar. Avläsbarheten av den äldre strukturen försämras dock pga. rivningar och ny bebyggelse.	Mindre negativ påverkan	
Rumsligheter	Historiska rumsligheter tas som utgångspunkt för den nya stadsdelen.	Platsbildning centralt och ytor på och i anslutning till kajer och vägar tas tillvara. Vägar och ytor avlägsnas.	Mindre negativ påverkan	
Kvarter	Stadsdelens nya struktur tar företeelsen stadskvarter som utgångspunkt.	Kvartersbebyggelse är dels en typ som inte tillämpats på platsen tidigare, dels en lösning som kräver att en stor del av befintlig bebyggelse rivs.	Mycket negativ påverkan	
Befintlig bebyggelse	En mängd befintlig bebyggelse tas tillvara medan en stor mängd befintlig bebyggelse rivs.	Åtgärderna väger upp varandra så tillvida att påverkan totalt sett blir negativ.	Negativ påverkan	
Tillagd bebyggelse	En stor mängd ny bebyggelse tillförs.	Den nya bebyggelsens skala riskerar att dominera miljön göra den svår att känna igen. Tilläggen görs på ett medvetet sätt med återhållsamt utformade nya kvarter som tillåter befintlig bebyggelse att få en viktig roll i stadsbilden.	Negativ påverkan	

3.1a BEFINTLIG SITUATION

3.1b BEFINTLIG SITUATION

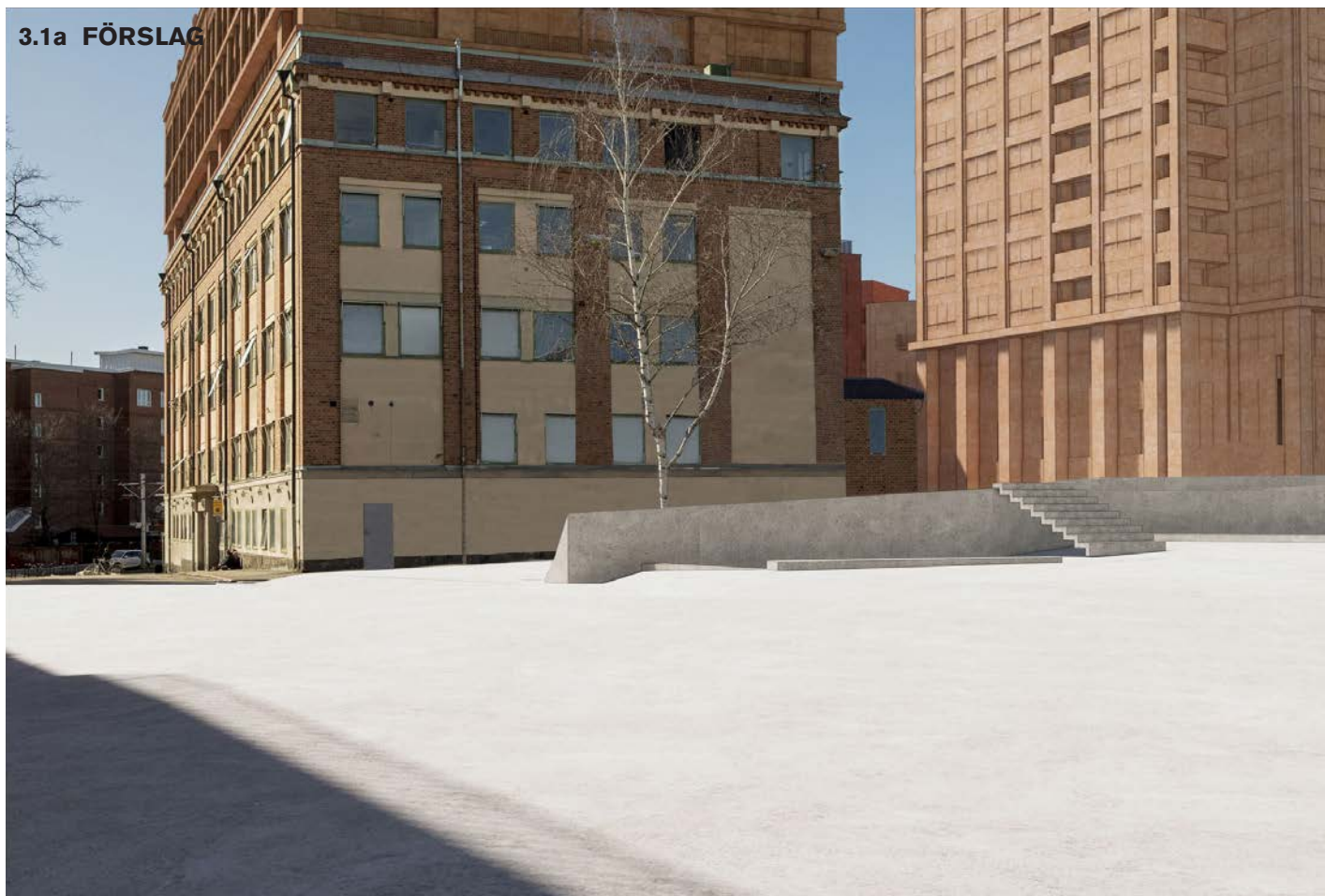

3.1 Vy från Lövholmsbrinken - analys av befintlig situation

<p>Vy Vyerna 3.1a och 3.1b är tagna från trevägskorsningen Lövholmsgränd, väster ut längs Lövholmsbrinken.</p> <p>Stadsbild Det kvarvarande berget i dagen och omgivande äldre industribebyggelse (från vänster hus 1, 8, 15 och 14) definierar platsbildningen mitt i Lövholmen.</p> <p>Sårbarhet Befintligt gatunät, topografi och äldre industribebyggelse är kulturhistoriska värdebärare som är sårbara vid förändring varför tillägg bör göras på ett inkännande sätt.</p>	<p><i>Den påverkan som syns i de nära vyerna fokuserar på den lokala effekten och de konsekvenser för kulturmiljön som följer av det.</i></p>
---	---

3.1a FÖRSLAG

3.1b FÖRSLAG

3.1 Vy från Lövholmsbrinken - analys av påverkan på kulturmiljön

Analys av förslagets påverkan på vyn

Ett strategiskt urval av Lövholmens viktigaste industribyggnader har gjorts under planprocessen och flera av dessa syns i vyerna - från vänster Beckers kontorshus (1), Färgfabriken (8), Betonggalleriet (15) och Cementas hus (14) ordnade kring Lövholmsvägen och Lövholmsbrinken.

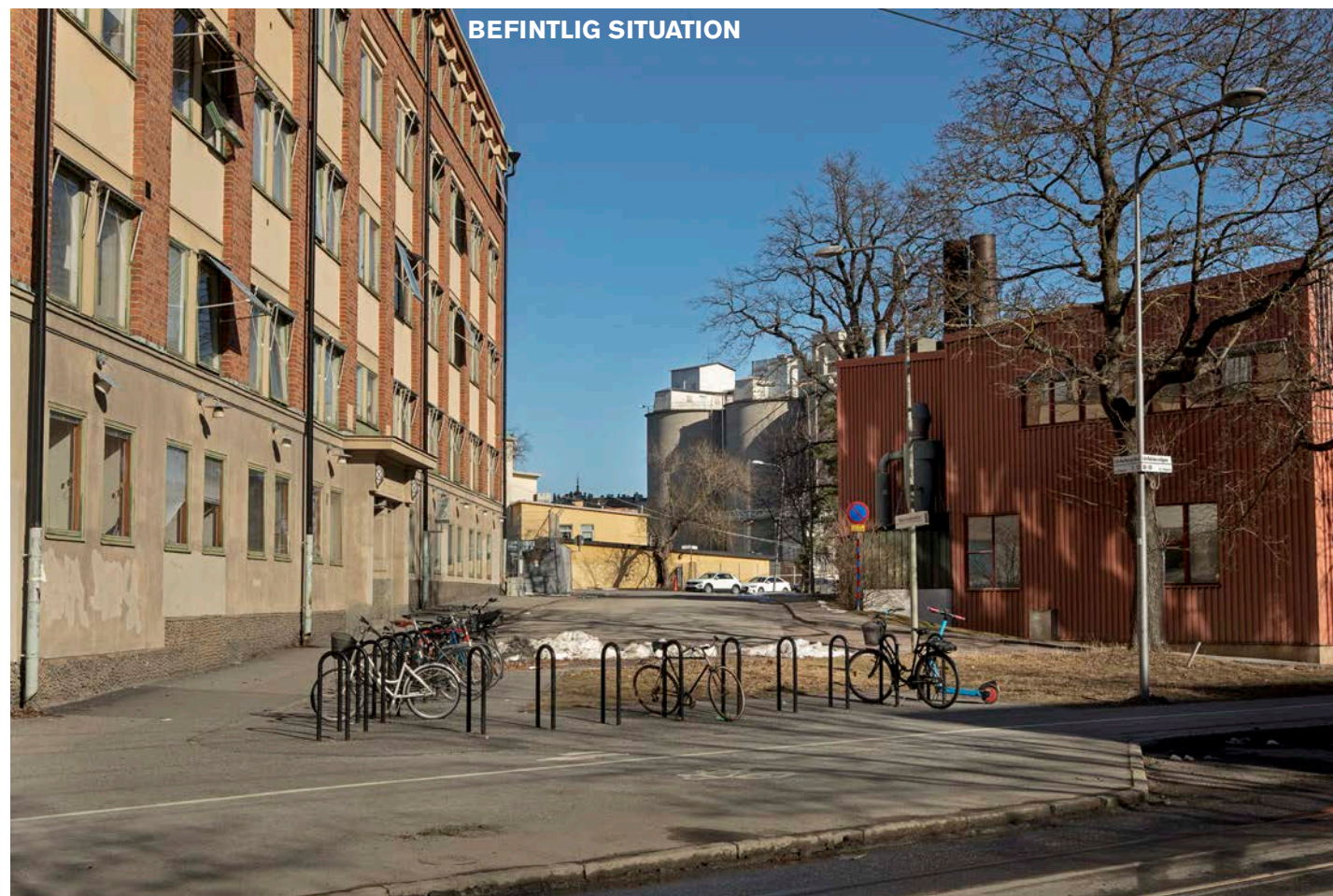
- Beckers kontorshus (f.d.) påverkas som en följd av den påbyggnad som föreslås i planförslaget. Befintlig byggnads integritet som bärare av kulturhistoriskt värde utmanas.
- Färgfabriken påverkas på grund av den tillbyggnad som planeras, vilken delvis döljer dess södra fasad.
- Det föreslagna höghuset mitt i bild ändrar förutsättningarna avseende upplevelsen av och relationen mellan befintliga och föreslagna volymer.
- Flera byggnader, historiska vägsträckningar och berg i dagen bevaras och ges framträdande platser i stadsbilden.
- Bevarande och återbruk av berg i dagen som park, i bildens förgrund till vänster, bidrar till att ge omvandlingen på Lövholmen en historisk och topografisk förankring.

Bedömning

Sett till mängden tillkommande bebyggelse är inverkan på platsens kulturhistoriska värden omfattande. Det balanseras av ett strategiskt urval av värdebärande delar som bevaras.

Planförslaget bedöms ha en **negativ** konsekvens för platsens kulturhistoriska värden lokalt.

3.2 Vy från Lövholmsgränd - analys av befintlig situation

Vy

Vyn är tagen från Lövholmsvägen längs Beckershusets fasad (hus 1) längs Lövholmsgränd mot Cementas verksamhetsbyggnad (13) och siloanläggning (18).

Stadsbild

Den triangulära platsbildningen bjuder in till industriområdet från Lövholmsvägen. De två i förhållande till varandra vridna riktningarna eller rutnäten skapar oregelbundna och därmed intressanta rumsbildningar.

Sårbarhet

Befintligt gatunät, topografi och äldre industribebyggelse är kulturhistoriska värdebärare som är sårbara vid förändring varför tillägg bör göras på ett inkännande sätt.

Den påverkan som syns i denna nära vy fokuserar på den lokala effekten och de konsekvenser för kulturmiljön som följer av det. På marginalen påverkas även riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården genom att Södermalm syns i den diagonala axelns fond.

3.2 Vy från Lövholmsgränd - analys av påverkan på kulturmiljön

Analys av förslagets påverkan på vyn

- Det föreslagna kvarteret till höger d.v.s. söder om Beckers kontorshus (1) förhåller sig väl i höjd till befintlig bebyggelse men introducerar en för området tidigare oprövad byggnadstyp - kvarteret.
- I kvarteren åt öster prövas högre byggnadshöjder i planförslaget, en avvikelse från Lövholmens ursprungliga industriella karaktär.
- Diagonal axel genom bebyggelsen tar upp en äldre historisk riktning som visuellt kopplar Lövholmsvägen med Liljeholmsviken och Hornstull vars bebyggelse syns i axelns fond.
- Beckers kontorshus (f.d.) påverkas som en följd av den påbyggnad som föreslås i planförslaget. Befintlig byggnads integritet som bärare av kulturhistoriskt värde utmanas.
- Vid den triangulära platsbildningen framför Beckers kontorshus placeras Beckers portvaktshus som flyttas från ursprungligt entrélagé vid Lövholmsvägen. Den nya placeringen ger byggnaden ett aktuellt entrélagé vid ett av områdets nya entréer.

Bedömning

Inverkan på platsens kulturhistoriska värden lokalt är begränsad sett från denna vypunkt. Den största förändringen är de tillkommande volymerna - ny kvartersbebyggelse: som tenderar att dominera på befintlig bebyggelses bekostnad. Beckers kontorshus behåller emellertid sitt framskjutna läge i stadsbilden, som t.o.m. förstärks genom den diagonala axeln i byggnadens riktning med visuell koppling till Cementakajen och Hornstull.

Planförslaget bedöms ha en **mindre** negativ konsekvens för platsens kulturhistoriska värden lokalt.

3.3 Vy mot Beckerskajen - analys av befintlig situation

Vy

Vyn är tagen från Lövholmsvägen i linje med Beckerskajen med f.d. Beckers industribyggnader Nitrolackfabriken (5) och Förbandsfabriken (6) till höger i bild.

Riksintresse

Vy 3.3 har viss betydelse avseende riksintresset Stockholm innerstad med Djurgården. Vypunkten ligger utanför riksintresseområdet som syns i bakgrunden. Riksintressefrågan fördjupas dock inte i analyserna av vyer på nära distans.

Stadsbild

Vyn är relativt ny eftersom Beckers storskaliga Spredfabrik låg i bilden förgrund till relativt nyligen. Lövholmen upplevs här i kombination med Reimersholmes modernistiska bostadsbebyggelse i park.

Sårbarhet

Kopplingen till vattnet och den äldre industribebyggelse är kulturhistoriska värdebärare som är sårbara vid förändring.

Den påverkan som syns i denna nära vy fokuserar på den lokala effekten och de konsekvenser för kulturmiljön som följer av det. På marginalen påverkas även riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården genom att Reimersholme syns till vänster i bild.

3.3 Vy mot Beckerskajen - analys av påverkan på kulturmiljön

Analys av förslagets påverkan på vyn

- Den föreslagna byggnaden närmast Beckerskajen förhåller sig väl i höjd till befintlig bebyggelse och till sin föregångare Nitrolackfabriken, som rivs.
- Till höger i bild introduceras en för området tidigare oprövad bebyggelsetyp - kvarteret.
- Proportionerna i byggnadsmassan förskjuts till den nya massans fördel, på bekostnad av den bebyggelse som ska bevaras.
- Befintlig industribebyggelse avskärmas från Lövholmsvägen genom föreslagen bebyggelse. Denna visuella koppling är sentida och har saknats under flera årtionden då Beckers modernistiska Spredfabrik approximativt låg på samma tomt.
- Den visuella kontakten över viken, med Reimersholme bibehålls.

Bedömning

Inverkan på platsens kulturhistoriska värden lokalt är begränsad sett från denna vypunkt. Den största förändringen är de tillkommande volymerna i form av ny kvartersbebyggelse: som tenderar att dominera på befintlig bebyggelses bekostnad. Lövholmens relation till Liljeholmviken bibehålls.

Planförslaget bedöms ha en **mindre** negativ konsekvens för platsens kulturhistoriska värden lokalt.

3.4 Vy från Lövholsvägen - analys av befintlig situation

Vy

Vyn är tagen från Lövholsvägen västerut med Gröndal i fonden och Beckers kontorhus i förgrunden (1).

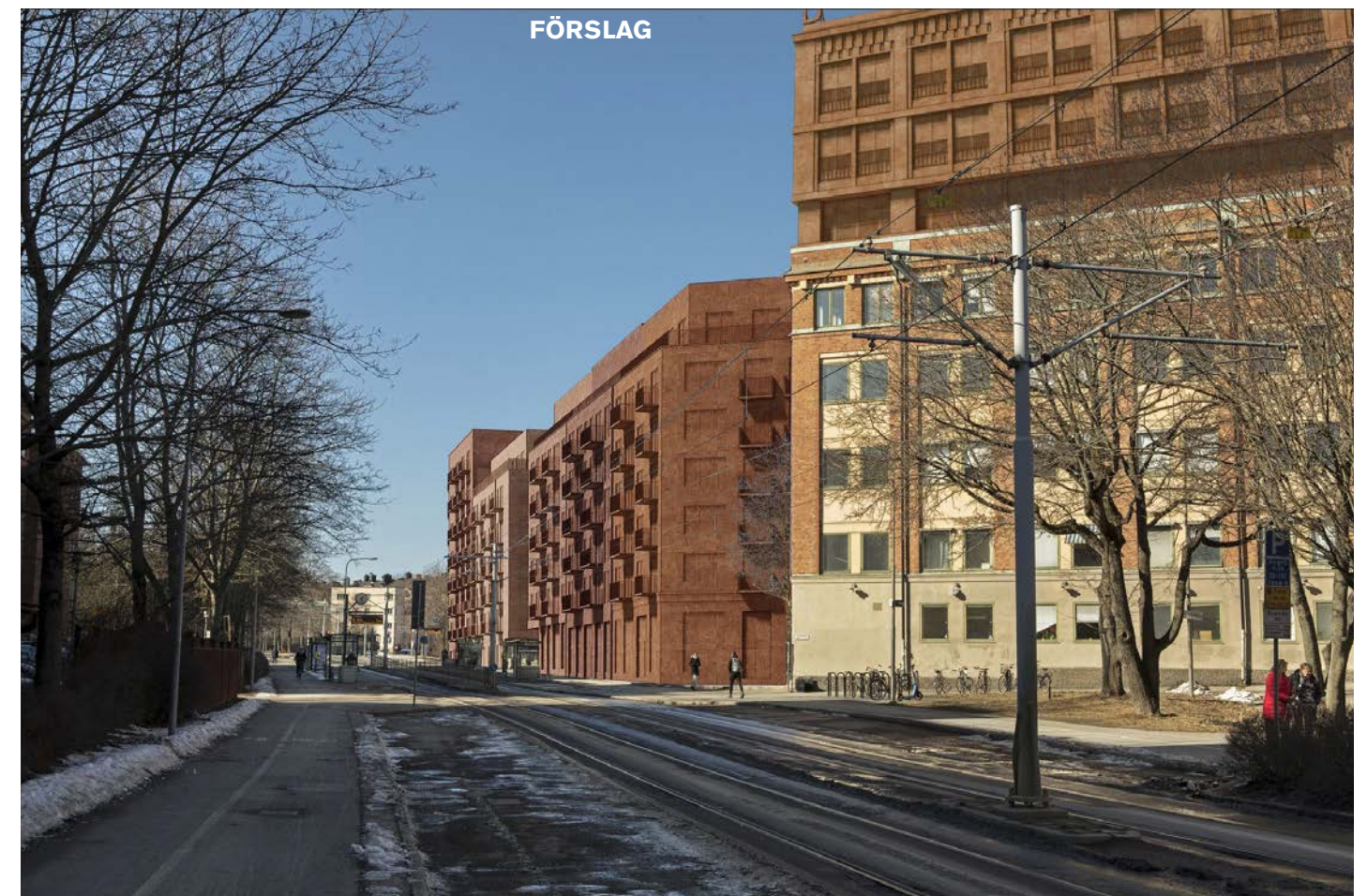
Stadsbild

Den genom industriområdets variation uppbrutna stadsbilden är en kulturhistoriskt värdebärande kvalitet, liksom de två i förhållande till varandra vridna rikningarna eller rutnäten.

Sårbarhet

Befintligt gatunät och äldre industribebyggelse är kulturhistoriska värdebärare som är sårbara vid förändring varför tillägg bör göras på ett inkännande sätt.

Den påverkan som syns i de nära vyerna fokuserar på den lokala effekten och de konsekvenser för kulturmiljön som följer av det. Upplevelsen av stadsdelen Gröndal, som syns i Lövholsvägens förlängning d.v.s. i bildens fond till vänster, påverkas i denna vy. Riksintresset Gröndal ligger längre bak och syns inte i denna vy.

3.4 Vy från Lövholsvägen - analys av påverkan på kulturmiljön

Analys av förslagets påverkan på vyn

- Lövholsvägen förvandlas från en väg med Lövhols friliggande industribyggnader till en stadsgata med ny kvartersbebyggelse, varför vyn väsentligt förändras.
- Närvaron av bevarade industribyggnader kommer att förändras från stark till svag, dock kommer Beckers kontorhus fortsatt att vara väl synligt i stadsbilden.
- Genom att Beckers kontorhus har en sned riktning i förhållande till Lövholsvägen, kommer även i framtiden Lövhols båda historiska orienteringar att upplevas från Lövholsvägen.

Bedömning

Inverkan på platsens kulturhistoriska värden lokalt är begränsad sett från denna vypunkt. Den största förändringen är de tillkommande volymerna i form av ny kvartersbebyggelse som ändrar scenbilden från väg till stadsgata.

Planförslaget bedöms ha en **mindre** negativ konsekvens för platsens kulturhistoriska värden lokalt.

3.5 Vy från Cementakajen - analys av befintlig situation

Vy

Vyn är tagen längs Cementas industrikaj (E) västerut med Cementas siloanläggning (18), uppforderingsverk (18b) och industrispår.

Stadsbild

Den vida kajytan med bebyggelsefronten i ryggen tar in vattenrummet och Reimersholmes vattenfront.

Sårbarhet

Befintliga industriella delar - kaj, uppforderingsverk m.m. - är kulturhistoriska värdebärare som är sårbara vid förändring varför bebyggelse som läggs till bör utformas på ett mot kulturmiljön inkännande sätt.

Den påverkan som syns i de nära vyerna fokuserar på den lokala effekten och de konsekvenser för kulturmiljön som följer av det. I denna vy påverkas även riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården genom att Reimersholme syns till höger i bild.

3.5 Vy från Cementakajen - analys av påverkan på kulturmiljön

Analys av förslagets påverkan på vyn

- Det föreslagna kvarteret vid Cementakajen, i hörnet till Trekantsvägen, är som volym en nytolkning av den rivna siloanläggningen. Även i fortsättningen kommer det att finnas en bebyggelsefront mot vattnet som i samverkan med det bibehållna uppforderingsverket och kajen med dess delar för vidare karaktären av industrihamn.
- Cementas siloanläggning ersätts med ett kvarter vars volym är avsevärt större men den visuella kontakten över viken, med Reimersholme bibehålls.

Bedömning

Inverkan på platsens kulturhistoriska värden lokalt är begränsad sett från denna vypunkt. Den största förändringen är att siloanläggningen rivs och ersätts av kvartersbebyggelse. Lövholmens relation till Liljeholmviken bibehålls.

Planförslaget bedöms ha en **mindre** negativ konsekvens för platsens kulturhistoriska värden lokalt.

Riksintressen för kulturmiljövården

Riksintressen för kulturmiljövården –

Stockholms innerstad med Djurgården, Gröndal och Skogskyrkogården

Numreringen inom parentes **(1)** avser de i riksintressebeskrivningarna för denna utredning relevanta uttrycken (understruket). I de jämförande vyanalyserna s. 23-50 återkommer numreringen som hänvisningar till riksintressebeskrivningarna.

Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115]

Riksintressebeskrivningen för Stockholms innerstad med Djurgården uppdaterades av Riksantikvarieämbetet genom beslut 2023-04-21.

Motivering

Storstadsmiljö, som i planstruktur och bebyggelse återspeglar funktionen som landets huvudstad och politiska och administrativa centrum sedan medeltiden, med sitt läge vid mötet mellan Saltsjön och Mälaren som gett speciella topografiska och kommunikationsmässiga förutsättningar för handel och försvar. Central plats för länets och landets ekonomi, turism och kultur- och samhällsliv. De olika epokerna och århundrandena som är väl representerade i stadsplane- och byggnadskonsten, från medeltiden till 1900-talets slut. (Stadsmiljö; hamnstad, sjöfartsstad, industristad, residensstad, skolstad, universitets- och regementsstad, rekreationsmiljö).

Uttryck för riksintresset

Stadslandskapet uppdelat på de olika öarna och malmarna, med de många broarna som förbinder stadens olika delar med varandra och med ytterstaden. Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna) som gör stadsväxten läsbar från medeltiden fram till millennieskiftet.

(1) Stadssiluetten med den begränsade och jämna byggnadshöjden där endast fåtal byggnader höjer sig över mängden.
(2) Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönklädda höjderna som en del av stadsbilden samt Stockholmsåsens kvarvarande delar. Fronterna mot vattenrummen och Stockholms inlopp, både från Saltsjön och från Mälaren. De öppna vattenrummen och utblickarna från gaturummen mot vattnet. Kontrasten mellan den täta staden och det gröna parklandskapet på Djurgården och andra platser som Långholmen och Skeppsholmen.

Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet. Gatuvyer med enskilda byggnader eller andra element som blickfång. Stenstadens tydliga yttre gränser vid västra stenstadsgränsen.

Stockholm som huvudstad och maktcentrum

Miljöerna och byggnaderna som hör samman med funktionen som huvudstad, och förvaltningsstad alltsedan medeltiden, så som de kungliga miljöerna, byggnaderna för rikets och länets förvaltning, kulturinstitutionerna och kyrkorna.

(3) Den äldre stenstaden och tidig bebyggelse på malmarna. Gamla stan med kyrkorna och den täta bebyggelsestrukturen med kontinuitet sedan medeltiden.

Gatu- och planstruktur med oregelbundna kvarter innanför långgatorna och den senare medeltidens karaktäristiska ”revbensmönster” med små smala gränder ner till vattnet. Andra delar av staden med rötter i medeltiden. Riddarholmens gatunät, platsbildningar och bebyggelse med grund i medeltiden.
(4) De bevarade resterna av den äldsta gatu- och tomtstrukturen på Södermalm. De äldsta kyrkorna på malmarna.

Rutnätsplanen på malmarna, de offentliga rummen och bebyggelsen från 1600-talet som visar på stadens starka expansion. Gamla stans yttre årsring, med Skeppsbroraden. Nygatskvarteren och slottsområdet. Slottet med sin dominerande roll i stadslandskapet.

Områden med stenhus från 1600-, 1700- och första delen av 1800-talet. Stadspalatsen och malmgårdarna. Inslag av grönska i form av kyrkogårdar samt äldre parker och trädgårdar såsom Kungsträdgården, Humlegården och malmgårdarnas trädgårdar. (5) Småskaliga trähus i stadens dåvarande ytterkanter på Södermalm.

Stockholm blir storstad

Stadsbyggandet från mitten av 1800-talet fram till tiden runt sekelskiftet 1900. Områden byggda som nya stadsdelar på malmarna med esplanadsystem, genombrottsgator, platsbildningar och offentlig utsmyckning. Gatorna av olika bredd och karaktär och den täta enhetliga bebyggelsen i stenstaden med byggnader i sammanhållen höjd. (6) Parkerna som anläggs i den framväxande storstaden, såsom Berzelii park och de karaktäristiska bergsparkerna. Nedre Norrmalm med centralstationen och Drottninggatan som stadens nya centrum. Villastaden, med exklusiva bostadshus.

Nya typer av offentliga byggnader, såsom Långholmens centralfängelse, Östermalms saluhall, sjukhusmiljöer, skolorna. Anläggningarna och byggnaderna för sanitet, service och kommunalteknik, såsom elektricitetsverk, vattentorn, Brunkebergstunneln och hissarna på Södermalm. Gasverksområdets omfattande kommunaltekniska anläggning. De många nya kyrkorna, frikyrkorna och byggnader för olika samfund samt Stora synagogan.

(7) 1900-talets stadsbyggande och bebyggelseutveckling

Det tidiga 1900-talet med fortsättningen på stenstaden, som Birkastan, och den nya terränganpassade gatu- och tomtstrukturen, som Lärkstaden, Diplomatstaden och Röda Bergen. Kungsgatan med Kungstornen. Storgårdskvarteren som t.ex. Motorn, Vingen, Draget och Ryssjan. Koloniträdgårdarna med stugor, tomtavgränsningar och gångsystem.

(8) Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet, såsom Gärdet, Abessinien, Kungsklippan, Fredhäll och Reimersholme. Områdenas öppna gatu- och tomtstruktur med fristående byggnadskroppar och karaktären av hus-i-park.

Den modernistiska bebyggelsen på nedre Norrmalm med torg- och gatustruktur, som påbörjas med enskilda byggnader under 1930-talet och kulminerar i den storskaliga omvandlingen under 1950-, 60- och 70-talen. Sergels torg med sin skala, form, nivåskillnader och superelips, och inramningen med modernistiska byggnader. Hötorgscity med Hötorgsskraporna och de lägre butiksdelarna. Den enhetliga karaktären med modernistiska byggnader längs Klarabergsgatan och runt Brunkebergstorg.

Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar och Stockholmsåsen, till exempel Wenner-Gren Center och Skattekrapan. Tunnelbanans synliga uttryck i stadsbilden. Södersjukhuset, som en storskalig offentlig inrättning. Modernistiska parkanläggningar och sammanhängande parkstråk, präglade av Stockholmsskolans och efterkrigstidens sociala ideal med landskapet och naturen som utgångspunkt.

Det sena 1900-talets kompletteringar och kvartersbyggande. Senmodernistiska bostadskvarter, som Drakensbergsområdet och Fältöversten. Postmodernistiska områden med inspiration från äldre arkitektur och med monumentala inslag, som S:t Eriksområdet och Södra stationsområdet.

Stockholm som sjöfartsstad, militärstad samt industri- och handelsstad

(9) Hamnanläggningarna från skilda tider och byggnader som hör ihop med flottan och sjöfarten.

Kajerna och hamnarna som skapar en karaktäristisk front mot vattnet. Flottans miljöer på Skeppsholmen, Kastellholmen och Galärvarvet. Beckholmen med sina dockor, kranar och magasin samt Djurgårdsvarvet. Segelfartyget af Chapman, som ett permanent inslag i stadsbilden. Djurgårdsstadens bostadsbebyggelse för bl.a. hantverkare och sjömän. Mälar-

varvet på Långholmen. Frihamnen med byggnader för handel och produktion, såsom magasin, Banankompaniet och Fordfabriken.

Militära byggnader och anläggningar på Östermalm och Gärdet, såsom kasernbyggnader, stall, stabs- och förvaltningsbyggnader och exercisplatser. Gärdet som avläsbart, öppet militärt övningsfält med skansstrukturer och paviljongen Borgen.

(10) Industrimiljöerna som speglar Stockholms betydelse som industristad alltsedan 1600-talet, bland andra Barnängen, Kungliga Myntet och de många bryggerierna, till exempel Münchenbryggeriet.

Miljöer och byggnader för handel och näringsliv. Tullhusen från skilda tider, vid tidigare stadsgränser och hamnlägen. Kontorsbyggnader och bankpalats som utmärker sig i gaturummet, som Trygg-Hansa huset och Garnisonen, eller i sammanhållna miljöer, som vid östra Kungsträdgården. Storskaliga varuhus i city såsom NK, PUB och Åhléns

Den offentliga staden

Byggnader och miljöer kopplade till demokratin och den offentliga förvaltningen. Statsförvaltningens byggnader och miljöer på Helgeandsholmen och båda sidor om Norrström. Riddarholmens byggnader för statlig förvaltning, som gamla riksdagshuset och Riksarkivet.

Östra Kungsholmens myndighetsbyggnader, såsom Rådhuset med Rådhusparken och Polishuskvarteret. Stadshuset med sin utmärkande landmärkesroll i stadsbilden.

Folkrorelsebyggnaderna och -miljöerna såsom arbetarrörelsens byggnader vid Norra Bantorget och Medborgarplatsen med Medborgarhuset samt idrottens byggnader och anläggningar, såsom det större idrottsområdet på Norra Djurgården, Stadion och Eriksdalsbadet.

Det vetenskapliga och intellektuella livets byggnader och miljöer från skilda tider. De olika byggnaderna för högre utbildning och vetenskap vid Observatorielunden och Drottninggatan.

Akademiernas byggnader. Stadsbiblioteket och Kungliga biblioteket samt deras solitära roll i stadsbilden. De många museerna, såsom Nationalmuseum, friluftsmuseet Skansen och museistaden på Gärdet. Nordiska museet och Vasamuseets tydligt avläsbara profiler på Djurgården. Institutionsbältet på Norra Djurgården, med bland annat de olika högskolorna och universiteten, Bergianska trädgården och Naturhistoriska riksmuseet. Studentområdet Lappskärsberget med sin tidstypiska stadsplan och bostadsbebyggelse.

>> Riksintressen för kulturmiljövården –

Stockholms innerstad med Djurgården, Gröndal och Skogskyrkogården

Byggnaderna för press, media, förlag och teknisk kommunikation såsom Nordstedthuset, Radio- och TV-huset, tidningshusen vid Marieberg och Kaknästornet

Nöjes- och rekreativlivets miljöer

Nöjeslivets, samvarons och rekreativlivets byggnader och miljöer. De traditionsrika teatrarna och scenerna, såsom Konserthuset, Dramaten och Operan, ofta med framträdande placering i stadsrummet. Nöjesplatser som Mosebacke, Berns salonger och Södra Djurgårdens restauranger och värdshus, Cirkus och Gröna Lunds tivoli.

Det samlade rekreativlandskapet på Djurgården, med rötter i 1600-talets kungliga jaktpark. Villor och sommarnöjen på Djurgården från 1600-talet fram till sekelskiftet 1900 med omgivande parker och trädgårdar, både i samlade grupper och som fristående byggnadsverk.

Gröndal [AB 116]

Motivering

Bostadsområde i västra och centrala Gröndal som har sitt ursprung i en arbetar- och fabriksförstad. Stora s k hyresvillor speglar en för 1900-talets början tidstypisk arbetarbebyggelse som under åren 1944-52 delvis ersattes med nya epokgörande bostadstyper och husformer som blivit en viktig förebild för svenskt och internationellt bostadsbyggande under efterkrigstiden (*Stadsmiljö; bostadsområde*).

Uttryck för riksintresset

(11) Den varierade terränganpassade bebyggda miljön med inslag från tidigt 1900-tal fram till 1960-talet. **(12)** Den väl sammanhållna miljön av kvarvarande villabebyggelse på Ormbergets sluttnings inom kvarteret Taljan och Blocket. Villornas individualistiska utformning och de små tomterna med uthusbyggnaderna, trädgårdsländerna och fruktträden.

(13) Grupperna av stjärnhusen, dels sammankopplade, dels friliggande, uppförda 1944-46. Stjärnhusens grundform och placering med gårdarna och naturmarken mellan huskropparna. **(14)** Inslag av sparad klippterräng mellan byggnaderna och dess sikt mot vattnet och naturanpassade placering.

Terrasshuset och Punkthuset från åren 1946-52. Den låga V-formade s.k. centrumlängan som följer gatunätets utformning. Stjärnhusen från början av 1960-talet sammanbundna med en butikslänga mot Gröndalsvägen. Sannadalsparken med Gröndals kyrka.

Skogskyrkogården [AB 111]

Motivering

Begravningsplats med ursprung i tidigt 1900-tal som i samspellet mellan arkitektur och parklandskap skapat en ny typ av kyrkogårdsanläggning med många efterföljare inom Sverige och internationellt (*Begravningsplats*).

Uttryck för riksintresset

Parklandskapet med de varierande terräng- och vegetationstyperna. Entréerna, murarna, vägarna och de öppna ytorna samt den konstnärliga utsmyckningen. Barrträdsskogen med de högresta tallarna. Stenläggningarna, armaturerna, trapporna, brunnarna, vattenkaren, pumparna och bänkarna.

Huvudentrén dubbla alléer och det muromgärdade gaturummet kring Sockenvägen. **(15 -14)** Det obrutna siktstråket genom huvudentrén till begravningsplatsens öppna landskapsdel. **(16 - 15)** Den fria horisonten och den öppna landskapskaraktären kring Almhöjden och Korsets väg. Meditationsplatsen Almhöjden med trädgrupperna, trapporna, murarna och brunnen. Sju brunnars stig med det i skogen raka och obrutna siktstråket mellan Almhöjden och Uppståndelsekapellet. Skogskapellet, integrerat i den omgivande barrskogen. Tron, hoppets och Heliga korsets kapell samt Skogskrematoriet som i sin arkitektur speglar utvecklingen från 1920-talets klassicism till funktionalism.

Personal- och servicebyggnaderna. Byggnadernas tillhörande murar, skulpturer, armaturer, möbler, ur, stenläggningar och gångvägar.

Den öppnare delen med inslag av lövträdsvegetation vid entrén mot Gamla Tyresövägen. Begränsningsmurens karaktäristiska skiftläggning och gräsbevuxna krön samt fria, synliga roll inom och utanför begravningsplatsen. Huvudentrén minneslund med vegetation och anläggningar.

Utfall av konsekvensanalys - vyer på lång och medellång distans

Sammanfattande bedömning - jämförande vyanalys mellan befintlig och föreslagen situation

Konsekvenser på uttrycken för de kulturhistoriska värdena i tre riksintresseområden har bedömts – Stockholms innerstad med Djurgården, Gröndal och Skogskyrkogården. Det är en jämförandeanalys mellan befintlig situation och föreslagen situation som genomförts i syfte att bedöma planförslagets effekter och konsekvenser på riksintressenas uttryck. Kärnan i analysen är att bedöma förändringen i relationen mellan planområdets byggnadsvolymer och riksintressenas uttryck.

Fjorton vyer har bedömts. Alla vypunkter har sina unika förutsättningar beroende på dess läge, dess riktning i relation till riksintresseområdenas avgränsning och planområdets läge i vyn. Avgörande för om vyn bedömts som **A. Särskilt betydelsefull**, **B. Betydelsefull** eller **C. Av intresse** sammanhänger med en rad faktorer. Vyer med påverkan på ett eller flera riksintresseområden bedöms som särskilt betydelsefulla. Det förutsätter dock att vypunkten har en särskild dignitet i stadsbilden och är välfrekventerad. En vy utanför eller då ett riksintresseområde inte syns i vyn, på lång eller medellång distans, faller däremot under kategorin betydelsefull. En vy på lång distans utan påverkan på riksintressena, perifert belägen i förhållande till planområdet eller där detta skymms är inte avgörande men ur stadsbildssynpunkt är den av kulturhistoriskt intresse d.v.s. vy av intresse.

- A. Särskilt betydelsefull vy:** 1.1 - 1.2 - 1.3 - 1.4 - 1.5 - 2.2 - 2.3
- B. Betydelsefull vy:** 1.6 - 1.7 - 2.1
- C. Vy av intresse:** 1.8 - 2.4 - 2.5 - 2.6

Om projektet genomförs i enlighet med det planförslag som presenterats så bedöms det medföra följande konsekvenser på identifierade kulturhistoriska värden i Stockholm:

A. Påverkan särskilt betydelsefulla vyer

Vvyer som påverkas **mycket negativt**:

- 1.1 Vy från Stadshusterrassen *Riksintresse (RI) AB 115*

Vyer som påverkas **negativt**:

- 1.2 Vy från Västerbron *RI - AB 115 och AB 116*
- 2.3 Vy från Bergsunds strand *RI - AB 115 och AB 116*

Vyer med **mindre, marginell** eller **ingen** påverkan:

- 1.3 Vy från Almhöjden *RI - AB 111*
- 1.4 Vy från Skogskyrkogården *RI - AB 111*
- 1.5 Vy från Skansberget *RI - AB 115*
- 2.2 Vy från Långholmsgatan *RI - AB 115*

B. Påverkan betydelsefulla vyer

Vvyer som påverkas **mycket negativt**:

- 2.1 Vy från Gröndals båtklubb *RI - AB 115 och AB 116*

Vyer som påverkas **negativt**:

- 1.6 Vy från Stora Essingen *RI - AB 115 och AB 116*
- 1.7 Vy från Årstabron *RI - AB 115*

Vyer med **mindre, marginell** eller **ingen** påverkan:
- (inga vyer påverkas)

C. Påverkan vyer av intresse

Vyer som påverkas **mycket negativt**:
- (inga vyer påverkas)

Vyer som påverkas **negativt**:

- 2.4 Vy från Reimersholme *RI - AB 115*
- 2.5 Vy från Liljeholmsbron *RI - AB 115 och AB 116*
- 2.6 Vy från Trekantsparken *RI - AB 115 och AB 116*

Vyer med **mindre, marginell** eller **ingen** påverkan:
1.8 Vy från Smedslätten

Samlad konsekvensanalys - riksintressena Stockholms innerstad med Djurgården, Gröndal och Skogskyrkogården

Planförslaget får konsekvenser främst genom inverkan på tre av riksintresset Stockholms innerstads viktigaste uttryck - 1, 2 och 8. De mest negativa konsekvenserna rör främst stadssiluett, topografi och 1900-talets stadsbyggande. **Sammantaget för Stockholms innerstad bedöms påverkan vara negativ.**

Flera andra uttryck i Stockholms innerstad med Djurgården och Gröndal berörs också men påverkan bedöms vara måttlig d.v.s. från mindre negativ över marginell till ingen påverkan. Konsekvenserna berör bland annat Gröndals topografi och därmed sammanhängande bebyggelse. **Sammantaget för Gröndal bedöms påverkan vara mindre negativ.**

Riksintresset Skogskyrkogården påverkas inte av planförslaget.

Läsanvisning

På följande sidor presenteras en sammanställning av konsekvensbedömningen. För bakomliggande motiveringar hänvisas till konsekvensvsnitt under respektive vy.

Riksintressen:

- Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115]
- Gröndal [AB 116]
- Skogskyrkogården [AB 111]

För hus- och kvaretsnummer i texterna hänvisas till kartorna ”Värdebärande strukturer i den yttre miljön” (s. 9) och föreslagets strukturplan (s. 7).

På vykartorna s. 23 och 39 är:

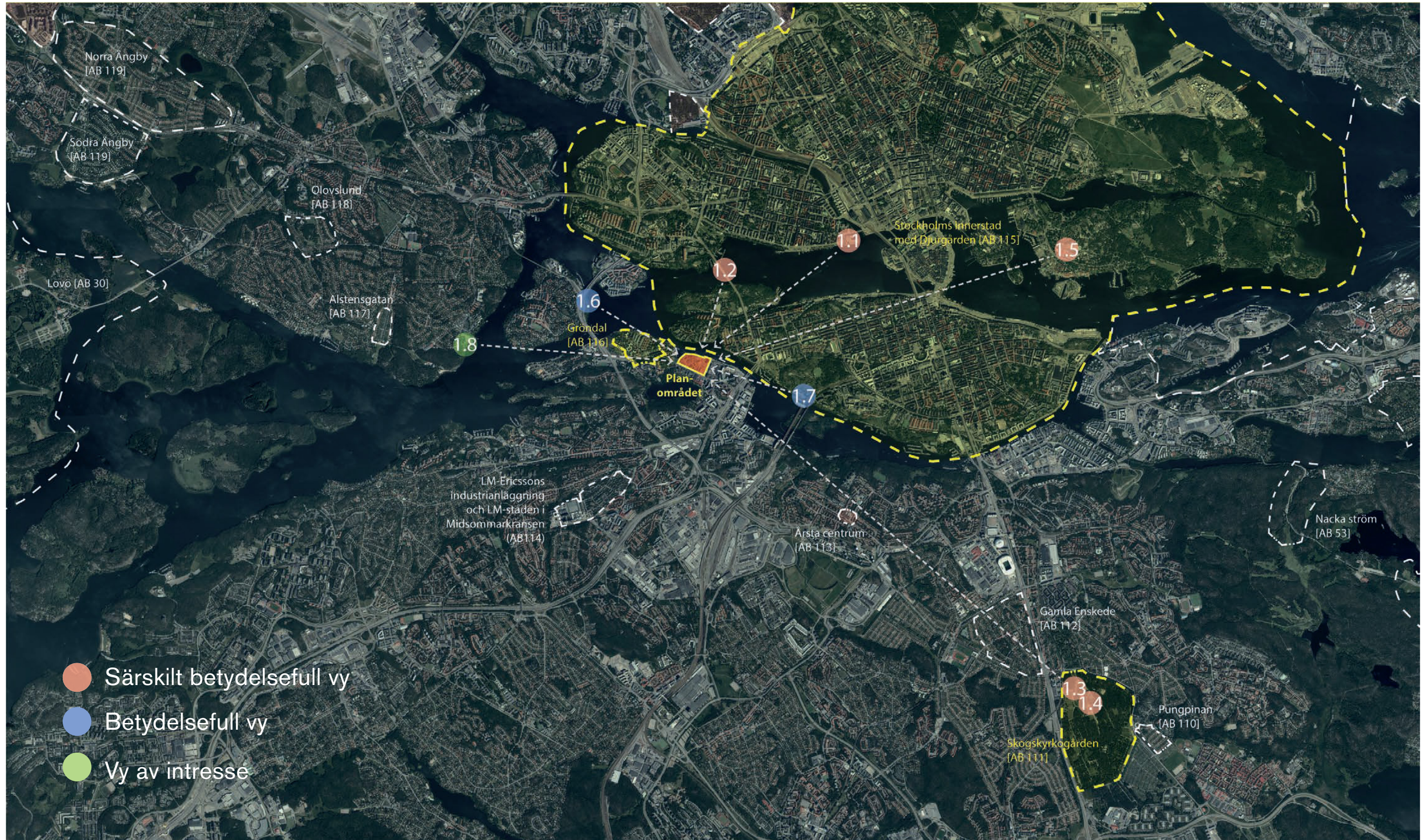
- vyer av **särskild betydelse** markerade med röd kulör
- vyer av **betydelse** markerade med blå
- vyer av **intresse** markerade med grön kulör

För tydlighetens skull är den synliga delen av förslaget i vissa vyer markerad med orange prickad linje och pil. I det fall de nya byggnadsvolymernas högsta delar inte kan synas från en vypunkt, markeras förslaget som en grön volym.

Planområdet ingår i ett större stadsutvecklingsområde längs Årstaviken och Liljeholmsviken. Den närliggande detaljplanen för Marievik vann lagakraft 2023. I vyanalyserna - 1.6, 1.7 - redovisas Marievik dels som ett nuläge, dels med volymer från lagakraftvunnen detaljplan. På så sätt är det möjligt att förstå dels hur området ter sig i dag, dels hur detaljplanerna för Marievik och Lövholmen kan komma att samverka.

Konsekvensanalys - vyer på lång distans

Vypunkter på lång distans och deras placering i förhållande till omgivande riksintresseområden

1.1 Vy från Stadshusterrassen - analys av befintlig situation

<p>Vy</p> <p>Vyn är tagen från Stadshusterrassen över Riddarfjärden i riktning mot västra Södermalm. Vyn ger en god utblick över Södermalms stadssilhuett i stadsdelen Högalid och Långholmen.</p> <p>Riksintresse</p> <p>Vy 1.1 är särskild betydelsefull avseende riksintresset Stockholm innerstad med Djurgården. Vyn är tagen inifrån riksintresseområdet i riktning mot planområdet Lövholmen, som dock döljs av Södermalms topografi.</p> <p>Landskapsrum, stadsfront och siluett</p> <p>Stadsbilden sammanhänger med Stockholms topografiska förutsättningar som en stad anlagd i anslutning till Mälarens vatten i en skärgård som karaktäriseras av förkastningsbranter med mellanliggande vattenfyllda sprickdalar. Den långsträckta förkastning som Södermalm är anlagd på med dess siluett framträder tydligt i vyn.</p>	<p>I bakgrunden syns Söder Mälarstrand med Pålundsparken. Däröver reser sig bergsryggen med Pålundsberget som en förlängning av Skinnarviksberget västerut. Bergsryggen kröns från vänster av Skinnarviks-parken med bl.a. det funktionalistiska bostadskvarteret Marmorn vid Skinnarviksringen. På bergskanten tronar även en rad flerbostadskvarter från 1920-talet - Hyveln, Stämjärnet m.fl. - som utgör en representativ front mot Riddarfjärden. Till höger i bild syns Långholmen med dess parklandskap. Över stadssiluetten tronar Högalidskyrkans slanka dubbeltorn med självklar auktoritet.</p> <p>Sårbarhet</p> <p>Siluetten byggs upp av höjdryggens naturliknande parlandskapet grönska, kvarteret Marmorn m.fl., stenstadskvarteren från 1900-talets första decennier och Högalidskyrkan. Södermalms varierade topografi och avsevärda andel grönska är särskilt tydligt i denna vy, vilket kopplar direkt till motivet för riksintresset och formuleringen om stadens "...speciella topografi...". Siluetten är särskilt sårbar eftersom att den med få undantag inte har ändrats sedan Marmorn byggdes på 1930-talet.</p>
--	---

<p>Riksintresseuttryck</p> <p><i>Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115) – riksintresseuttryck som potentiellt påverkas är:</i></p> <p>(1) "Stadssiluetten med den begränsade och jämna byggnadshöjden där endast fåtal byggnader höjer sig över mängden."</p> <p>(2) "Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönlädda höjderna som en del av stadsbilden ...Fronterna mot vattenrummet... från Mälaren... Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet."</p> <p>(5) "Småskaliga trähus i stadens dåvarande ytterkanter på Södermalm."</p> <p>(7) "1900-talets stadsbyggande och bebyggelseutveckling."</p> <p>(8) "Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet..."</p> <p>(9) "Hamnanläggningar från skilda tider..."</p> <p>(10) "Industrimiljöer som speglar Stockholms betydelse som industristad..."</p>
--

1.1 Vy från Stadshusterrassen - analys av påverkan på kulturmiljön

Analys av förslagets påverkan på vyn

De högsta byggnaderna i planförslaget är möjliga att se bortom Hornstull d.v.s. Södermalms västra ände.

- Från den valda vypunkten läses de tre högsta byggnaderna samman och blir därmed en ny del av Södermalms siluett. **(1,2)**
- De höga byggnader som föreslås - i synnerhet kv. 3 men även kv. 1 - blir synliga i siluetten där landskapet faller undan åt nordost i och med att förkastningsbranten är något lägre där. **(1,2)**
- Även den höga byggnaden i kv. 6 påverkar siluetten mot himlen men faller samtidigt delvis in i Södermalms bebyggelsesiluett. **(1,2)**
- Stadsfronten mot vattnet, som består dels av den mäktiga bergsförkastningen dels av bebyggelse främst från det tidiga 1900-talets stadsbyggande, utmanas av den föreslagna volymförskjutning som förslaget innebär. **(7)**
- Uttrycken 5, 7, 8, 9 och 10 är närvarande i vyn i olika stor grad. "1900-talets bebyggelseutveckling" **(7)** i hög grad medan "Småskaliga trähus i stadens dåvarande ytterkanter på Södermalm." **(5)**; "Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet..." **(8)**; "Hamnanläggningar från skilda tider..." **(9)** och "Industrimiljöer som speglar Stockholms betydelse som industristad..." **(10)** finns närvarande i vyn men är krävande att identifiera.
- Förkastningsbrantens topografi, sprickdalens vatten, vegetationen och bebyggelsen samverkar till stadslandskapets särskilda karaktär - stadens front mot vattnet, kontakten med vattnet **(2)** och stadens siluett **(1)**. Planområdets högre bebyggelse bortom vattenfronten - högsta volymen i kv. 3 och den lägre i kv. 1 till höger - griper in i vyn och får därmed en negativ återverkan på den.

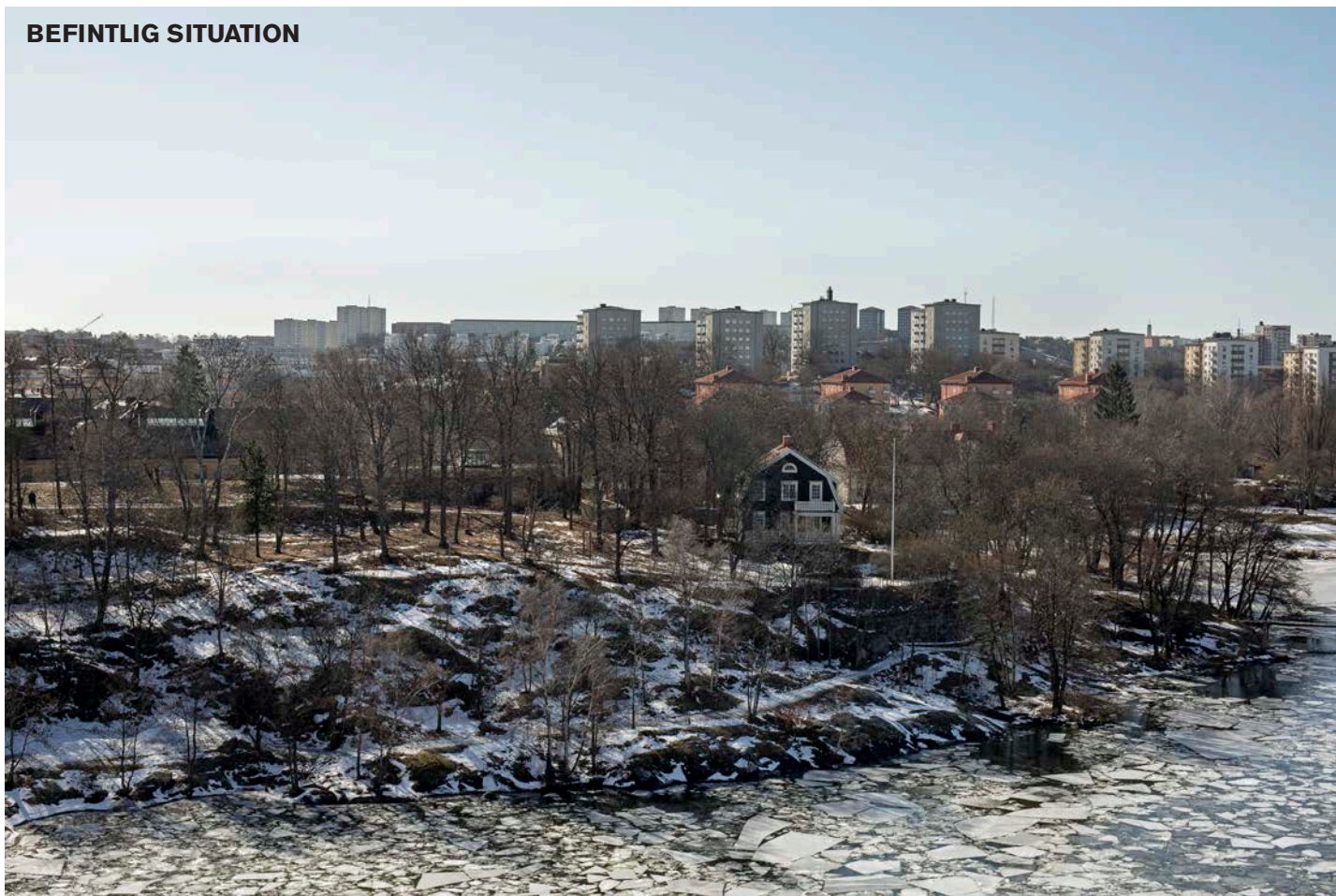
Bedömning

Planförslagets tre högsta byggnadsvolymer ändrar Södermalms siluett mot himlen.

Planförslaget bedöms därför ha en **mycket negativ** konsekvens för riksintresseuttrycken i vyn.

1.2 Vy från Västerbron - analys av befintlig situation

Vy Vyn är riktad åt sydväst d.v.s. mot Lövholmen. Vyn är tagen från Västerbron d.v.s. en relativt högt belägen punkt med Långholmen närmast i förgrunden och Reimersholme närmast. Riksintresse Vy 1.2 är särskild betydelsefull avseende riksintresset Stockholm innerstad med Djurgården. Vyn är tagen inifrån riksintresseområdet mellan Södermalm och Kungsholmen, d.v.s. från riksintresset och ut ur det, mot de sydvästra närförorterna. Landskapsrum, stadsfront och siluett I vyn breder de modernistiska delarna av staden ut sig som en vidsträckt parkmiljö med Långholmens naturliknande parkmiljö i bildens förgrund.	Den bebyggelse som höjer sig över trädkronorna och bildar siluett är den modernistiska bebyggelsen dels på Reimersholme, dels i Gröndal samt Nybohov i fonden till vänster. Reimersholmes punkthus avtecknar sig som fyra volymer som tillsammans bildar en karaktäristisk siluett. Till höger i vyn är siluetten lugnt horisontell. Sårbarhet Ytterstaden som till stor del präglas av modernistisk arkitektur har en harmonisk siluett präglad av grönska med måttlig byggnadsskala. Denna siluett är sårbar för byggda tillägg som gör ett visuellt intrång.
---	--

Riksintresseuttryck <i>Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115) – riksintresseuttryck som potentiellt påverkas är:</i> (1) ”Stadssiluetten med den begränsade och jämna byggnadshöjden där endast fåtal byggnader höjer sig över mängden.” (2) ”Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönlädda höjderna som en del av stadsbilden ...Fronterna mot vattenrummet... från Mälaren... Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet.” (4) ”De bevarade resterna av den äldsta gatu- och tomtstrukturen på Södermalm... Inslag av grönska i form av kyrkogårdar samt äldre parker.” (5) ”Småskaliga trähus i stadens dåvarande ytterkanter på Södermalm.” (6) ”... parker, kommunaltekniska anläggningar.” (8) ”Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet...”	Sett från vypunkten påverkar förslaget riksintresset Stockholms innerstad - inklusive Reimersholme och Långholmen - i avsevärd omfattning. <i>Gröndal (AB 116) – riksintresseuttryck som potentiellt påverkas är:</i> (11) ”Den varierade terränganpassade bebyggda miljön med inslag från tidigt 1900-tal fram till 1960-talet.” (14) ”Inslag av sparsparad klippterräng mellan byggnaderna och dess sikt mot vattnet och naturanpassade placering.”
--	--

1.2 Vy från Västerbron - analys av påverkan på kulturmiljön

Analys av förslagets påverkan på vyn

- Bebyggelsen på Lövholmen, i synnerhet dess höga delar, syns strax till vänster om och mellan byggnaderna i raden av punkthus på Reimersholme (8) som avtecknar sig i siluett. (1, 2) De höga byggnadsvolymer skjutet upp framför den högt belägna modernistiska bebyggelsen på Nybohov. Tillsammans bildar bebyggelsegrupperna på Reimersholme, Nybohov (utanför riksintresset) och det som föreslås för Lövholmen en mer kompakt byggnadsmassa med färre möjligheter till genomsikt.
- Höga delar stör siluett mot himlen väsentligt. (1)
- Höga delar stör befintligt siktdjup väsentligt. (2)
- Den ökade bebyggelsemassan omedelbart utanför riksintresset Stockholms innerstad stör relationen till Reimersholmes siluettverkan (8) och Långholmens mer ålderdomliga karaktär med parkinslag (4, 5, 6).
- De föreslagna högre volymerna uppträder bredvid riksintresset Gröndal (11, 14) och påverkar därför detta riksintresse indirekt.

Bedömning

Planförslagets tre högsta volymer ändrar siluetten mot himlen, men främst förkortas siktdjupet i vyn bortom Reimersholme. Förändringen i relation mellan innerstadens äldre delar, i detta fall Långholmen, är mycket synlig och därmed påtaglig.

Planförslaget bedöms därför ha en **negativ** konsekvens för Stockholms innerstads riksintresseuttryck.

Sett från vypunkten påverkar förslaget riksintresset Gröndal endast i marginell omfattning eftersom det ligger väster om planområdet Lövholmen.

1.3 Vy från Almhöjden - analys av befintlig situation

Vy
Vyn är tagen från Almhöjden västerut, en punkt i den västra kanten av Skogskyrkogårdens centrala landskapsrum.

Riksintresse, Världsarv (UNESCO)
Vy 1.3 är särskild betydelsefull avseende riksintresset för kulturmiljövården Skogskyrkogården. Vyn är tagen inifrån riksintresseområdet. Skogskyrkogården blev upptagen på UNESCO:s världsarvslista 1994.

Landskapsrum, stadsfront och siluett
Skogskyrkogårdens arkitektur bygger på den dynamik som uppstår i växlingen mellan öppna landskapsrum och slutenheten i skogspartierna. Det centrala och öppna landskapsrummet har formats dels av de förutsättningar som fanns på plats, dels som ett av skog omramat landskapsrum bortvänt från värden omkring. Tanken är att arkitekturen ska stötta den sörjande besökaren under vandringen: dels in i rummets centrum i sitt möte med

sorgen, dels ut ur rummet för att möta omvärlden igen. Almhöjden har mer av en minnesfunktion med en sidoordnad placering nära bogårdsmuren med tallridån utanför. Från höjden är det utsikt över dalgången västerut vilken var uppodlad ända fram till 1920–30-talet då egnahemsbebyggelse med trädgårdar byggdes där.

Sårbarhet
Det öppna, av skogspartiernas bryn, omramade landskapsrummet är den plats på Skogskyrkogården som är mest känslig för visuell påverkan från en växande stad. Almhöjden är också känslig för visuell påverkan, men inte i lika hög grad eftersom den är anlagd med en visuell kontakt med stadslandskapet västerut.

Förslaget
Förslagets volymer skymms i vyn men deras läge redovisas som gröna volymer.

Riksintresseuttryck
Skogskyrkogården (AB 111) – riksintresseuttryck som potentiellt påverkas är:

(15) ”Det obrutna siktstråket genom huvudentrén till begravningsplatsens öppna landskapsdel.”

(16) ”Den fria horisonten och den öppna landskapskaraktären kring Almhöjden och Korsets väg.”

1.3 Vy från Almhöjden - analys av påverkan på kulturmiljön

Analys av förslagets påverkan på vyn

- Almhöjden är en minnesplats tänkt att vara skyddad från omvärlden samtidigt som den har en visuell kontakt med stadslandskapet västerut. Gravkvarter med häckar, bogårdsmuren och ridån av tallar är en stegvis förmedling till stadslandskapet utanför. (15)
- Från den valda vypunkten kan de nya byggnadsvolymernas högsta delar möjligen, men troligen **inte** synas. (14)
- Påverkan på siluetten bedöms vara obefintlig.

Bedömning

Planförslaget bedöms inte innebära en konsekvens för riksintresseuttrycket i vyn. Föjlaktligen kommer ingen påverkan att ske.

1.4 Vy från Skogskyrkogården - analys av befintlig situation

Vy

Vyn är tagen från en punkt framför Skogskrematoriets tre kapell i riktning norrut. Mitt i bilden syns Almhöjden och Minneslunden.

Riksintresse, Världsarv (UNESCO)

Vy 1.4 är särskild betydelsefull avseende riksintresset för kulturmiljövården Skogskyrkogården. Vyn är tagen inifrån riksintresseområdet. Skogskyrkogården blev upptagen på UNESCO:s världsarvslista 1994. Vyn är en av de viktigaste i Skogskyrkogårdens centrala landskapsrum.

Landskapsrum, stadsfront och siluett

Skogskyrkogårdens arkitektur bygger på den dynamik som uppstår i växlingen mellan öppna landskapsrum och slutenheten i skogspartierna. Det centrala och öppna landskapsrummet har formats dels av de förutsättningar som fanns på plats, dels som ett av skog omramat landskapsrum bortvänt från värden omkring. Tanken är att arkitekturen ska stötta den sörjande besökaren under

vandringen: dels in i rummets centrum i sitt möte med sorgen, dels ut ur rummet för att möta omvärlden igen. För det centrala landskapsrummets del var det Asplunds och Lewerentz vision att himlavalvet skulle vila i trädskronorna. Vyn norrut från Uppståndelsekapellet visar riktningen från det öppna landskapsrummets mitt och in i staden igen.

Sårbarhet

Det öppna, av skogspartiernas bryn, omramade landskapsrummet är den plats på Skogskyrkogården som är mest känslig för visuell påverkan från en växande stad. Att Globen är visuellt synlig i vyn är ett tydligt bevis på det. Planeringen av Globen City på 1980-talet drevs fram snabbt och tillräckligt utredningsunderlag togs inte fram för att säkerställa att en visuell påverkan inte blev följden. Skogskyrkogården blev upptagen på UNESCO:s världsarvslista 1994.

Riksintresseuttryck

Skogskyrkogården (AB 111) – riksintresseuttryck som potentiellt påverkas är:

- (15) Det obrutna siktstråket genom huvudentrén till begravningsplatsens öppna landskapsdel.
- (16) Den fria horisonten och den öppna landskapskarak-tären kring Almhöjden och Korsets väg.

1.4 Vy från Skogskyrkogården - analys av påverkan på kulturmiljön

Analys av förslagets påverkan på vyn

- Skogskyrkogårdens öppna landskapsrum med himlavalvet som vilar i trädtoppana är tänkt att inte störas av visuella inslag från omgivande bebyggelse. **(15)**
- Från den valda vypunkten kan de nya byggnadsvolymernas högsta delar **inte** synas. **(14)**
- Påverkan på siluetten bedöms vara obefintlig.

Bedömning

Planförslaget bedöms inte innebära en konsekvens för riksintresseuttrycket i vyn. Följaktligen kommer ingen påverkan att ske.

BEFINTLIG SITUATION

FÖRSLAG

1.5 Vy från Skansenberget, Solliden - analys av befintlig situation

Vy
Vyn är tagen från Skansenberget, från vilket man har en mycket god utblick över Södermalms och Gamla stans stadssilhuett.

Riksintresse
Vy 1.5 är särskild betydelsefull avseende riksintresset Stockholm innerstad med Djurgården. Vyn är tagen från en högt belägen punkt på Södra Djurgården mitt i riksintresseområdet.

Landskapsrum, stadsfront och siluett
Stadsbilden sammanhänger med Stockholms topografiska förutsättningar som en stad anlagd mellan Saltsjön och Mälaren i en skärgård som karaktäriseras av förkastningsbranter med mellanliggande vattenfyllda sprickdalar. Den långsträckta förkastning som Södermalm är anlagd på med dess siluett framträder tydligt i vyn.

Från vänster utgör Stigberget, Katarinaberget, Mariaberget och Skinnarviksberget front med varierad bebyggelse, påtagligt mycket grönstruktur inom stadsdelens parker och den höga bergsskärningen mot Stadsgårdshamnen nedanför Katarinaberget. Frontens siluett speglar fortfarande bergsryggens topografiska variation och bryts av ett antal byggnader, främst kyrkor och märkesbyggnader.

Sårbarhet
Södermalms varierade topografi och avsevärda andel parkgrönska är särskilt tydligt i denna vy, vilket kopplar direkt till motivet för riksintresset och formuleringen om stadens "...speciella topografi...". Utöver det är siluetten, med de många byggnader som bidrar till den, särskilt känslig för påverkan genom tillägg.

Riksintresseuttryck
Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115) – riksintresseuttryck som potentiellt påverkas är:
(1) "Stadssiluetten med den begränsade och jämna byggnadshöjden där endast fåtal byggnader höjer sig över mängden."

- (2) "Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönkädda höjderna som en del av stadsbilden ...Fronterna mot vattenrummet... både från Saltsjön och Mälaren... Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet."
- (3) "Den äldre stenstaden och tidig bebyggelse på mal-marna.
- (4)"De bevarade resterna av den äldsta gatu- och tomtstrukturen på Södermalm... Inslag av grönska i form av kyrkogårdar samt äldre parker."
- (5) "Småskaliga trähus i stadens dåvarande ytterkanter på Södermalm."
- (6) "... parker, kommunaltekniska anläggningar."
- (7) "1900-talets stadsbyggande och bebyggelseutveckling."
- (8) "Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet..."
- (9) "Hamnanläggningar från skilda tider..."
- (10) "Industrimiljöer som speglar Stockholms betydelse som industristad..."

1.5 Vy från Skansenberget, Solliden - analys av påverkan på kulturmiljön

Analys av förslagets påverkan på vyn

- Från den valda vypunkten kan de nya byggnadsvolymernas högsta delar **inte** synas.
- Påverkan på siluetten bedöms inte ske.

Sett från vypunkten är förslagets volymer inte synliga varför stadsdelarna Södermalm och Södra Djurgården **inte** påverkas.

Bedömning

Planförslaget bedöms inte innebära en konsekvens för riksintresseuttrycken i vyn. Följaktligen kommer ingen påverkan att ske.

1.6 Vy från Stora Essingen - analys av befintlig situation

Vy
Vyn är tagen från Stora Essingen in i Liljeholmsviken med Reimersholme till vänster och Gröndal till höger.

Även Marieviks volymer är redovisade i befintlig vy eftersom detaljplanen vunnit lagakraft, men volymerna har inte börjat byggas än.

Riksintresse
Vy 1.6 är särskild betydelsefull avseende riksintresset Stockholm innerstad med Djurgården samt avseende riksintresset Gröndal. Vyn är tagen mot Liljeholmsviken mitt i bilden med riksintressena Stockholms innerstad och Gröndal på ömse sidor.

Landskapsrum, stadsfront och siluett
Stadsbilden speglar Stockholms topografiska förutsättningar som en stad anlagd vid stränder och på förkastningsbranter där Liljeholmsviken är en av skärgårdslandskapets vattenfyllda sprickdalar.

Sårbarhet
Den för skärgårdslandskapet typiska topografin med berg i dagen är känslig för påverkan genom tillagda bebyggelsegrupper som riskerar att otydligöra variationen.

Förslaget
De för Lövholmen föreslagna volymerna tecknar sig mot himlen omedelbart bortom Gröndals bergiga terräng och modernistiska bebyggelse.

Riksintresseuttryck
Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115) – riksintresseuttryck som potentiellt påverkas är:
(1) ”Stadssiluetten med den begränsade och jämna byggnadshöjden där endast fåtal byggnader höjer sig över mängden.”
(2) ”Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönkädda höjderna som en del av stadsbilden ...Fronterna mot vattenrummet...från Mälaren... Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet.”

(8) ”Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet...”
(10) ”Industrimiljöer som speglar Stockholms betydelse som industristad...”
Sett från vypunkten påverkar förslaget stadsdelarna Södermalm och Reimersholme i avsevärd omfattning.

Gröndal (AB 116) – riksintresseuttryck som potentiellt påverkas är:
(11) ”Den varierade terränganpassade bebyggda miljön med inslag från tidigt 1900-tal fram till 1960-talet.”
(12) ”Den väl sammanhållna miljön av kvarvarande villabebyggelse på Ormbergets sluttning inom kvarteret Taljan och Blocket. Villornas individualistiska utformning och de små tomterna med uthusbyggnaderna, trädgårdslanden och fruktträden.”
(13) ”Grupperna av stjärnhusen, dels sammankopplade, dels friliggande, uppförda 1944-46. Stjärnhusens grundform och placering med gårdarna och naturmarken mellan huskropparna.”

(14) ”Inslag av sparad klippterräng mellan byggnaderna och dess sikt mot vattnet och naturanpassade placering.”
Sett från vypunkten påverkar förslaget riksintresset Gröndal i avsevärd omfattning.

1.6 Vy från Stora Essingen - analys av påverkan på kulturmiljön

Analys av förslagets påverkan på vyn

- Stadsfronten mot vattnet ändras genom att bebyggelsemassan blir högre, kompaktare med en takfotshöjd som motsvarar stenstaden närmast vattnet och en avsevärt högre nivå ett steg in i bebyggelsemassan. **(2)**
- Den i dag topografiska variationen med jämn hög bebyggelse både på höjder och i dalgångar försvagas och ursprungliga skillnader otydliggörs. **(1, 2)**
- Planförslaget bidrar till en stadsbyggnad som inte längre fogar sig efter eller förtydligar landformerna. **(2)**
- Stockholms innerstads karakteristiska och relativt låga siluett utmanas genom de högsta volymernas betydligt högre byggnadshöjder. **(1)**
- Den modernistiska stadsplanen på Reimersholme med hus i park utmanas av förslagets avsevärt högre byggnadshöjder. **(8)**
- Relationen i skala mellan planförslagets höga volymer och resterna av industrimiljön på Reimersholme påverkas. **(10)**
- Genom att byggnadsvolymer på Lövholmen utgör fond till och dominerar över Gröndals riksintresseuttryck påverkas riksintresset negativt. **(11, 12, 13, 14)**

Bedömning

Lövholmen blir en del, ett lager i en ny stadsfront utmed Liljeholmsviken som totalt sett är avsevärt högre än riksintressena Stockholms innerstad och Gröndal. Den nya volymrelation som förslaget medför, leder till en obalans i stadsrummet kring Liljeholmsviken.

Planförslagets påverkan bedöms därför som en **negativ** konsekvens för Stockholms innerstads och Gröndals riksintresseuttryck.

BEFINTLIG SITUATION MED LAGAKRAFTVUNNEN PLAN FÖR MARIEVIK

FÖRSLAG MED LAGAKRAFTVUNNEN PLAN FÖR MARIEVIK

1.7 Vy från Årstabron - analys av befintlig situation

Vy
Vyn är tagen i södergående riktning från Årstabron. Vyn är vald för att visa förslaget från ett av Stockholms mest trafikerade stråk.

Riksintresse
Vy 1.7 är särskild betydelsefull avseende riksintresset Stockholm innerstad med Djurgården. Vyn är tagen inifrån riksintresseområdet, i riktning mot planområdet som ligger strax bortom Liljeholmsbrons södra fäste.

Landskapsrum, stadsfront och siluett
Liljeholmsvikens sprickdal kantad av Stockholms typiska målarskärgård var de landskpliga förutsättningarna för denna del av Stockholm. Liljeholmsvikens södra sida har ett varierat innehåll med verksamhetsområden och äldre bostäder som under senare år förtätats genom stadsutvecklingsprojekt med fokus på bostäder. I bildens mitt syns den för Marievik planerade bebyggelsen enligt den lagakraftvunna detaljplanen.

Sårbarhet
Den för skärgårdslandskapet typiska topografin med berg i dagen, förkastningar och sprickdalar är känslig för påverkan genom tillagda bebyggelsegrupper som riskerar att otydligöra den topografiska variationen.

Riksintresseuttryck
Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115) – riksintresseuttryck som potentiellt påverkas är:

- (1) ”Stadssiluetten med den begränsade och jämna byggnadshöjden där endast fåtal byggnader höjer sig över mängden.”
- (2) ”Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönkädda höjderna som en del av stadsbilden ...Fronterna mot vattenrummet... från Mälaren... Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet.”
- (6) ”... parker, kommunaltekniska anläggningar.”
- (7) ”1900-talets stadsbyggande och bebyggelseutveckling.”
- (8) ”Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet...”
- (10) ”Industrimiljöer som speglar Stockholms betydelse som industristad...”

Sett från vypunkten påverkar förslaget stadsdelarna Södermalm och Reimersholme i avsevärd omfattning.

1.7 Vy från Årstabron - analys av påverkan på kulturmiljön

Analys av förslagets påverkan på vyn

- Stockholms innerstads karakteristiska och relativt låga siluett utmanas genom de betydligt högre byggnadshöjderna. (1)
- Den i dag topografiska variationen med jämnhögt bebyggelse både på höjder och i dalgångar försvagas och ursprungliga skillnader otydliggörs. Föreslagen stadsbyggnad fogar sig mindre väl till landformerna. (2)
- Tantolundens parkmiljö påverkas av skalförskjutningen längs Liljeholmsviken. (6)
- Genom skalförskjutningen från innerstadens befintliga skala till den större skalan längs Liljeholmsviken påverkar de nya fronterna mest 1900-talets stadsbyggande på Södermalm (7) och det moderna väfärdssamhällets byggande på Reimersholme. (8)
- Stadsfronten mot vattnet ändras genom att bebyggelsemassan blir mer kompakt, med accenter. Resterna av industrimiljöer, exempelvis på Reimersholme, försvagas när planförslagets storskaliga bebyggelse ges ökad dominans längs Liljeholmsviken. (10)

Bedömning

Lövholmen blir en del av en ny stadsfront utmed Liljeholmsviken som är avsevärt högre än bebyggelsen inom riksintresset Stockholms innerstad. Denna nya volymrelation bidrar till Liljeholmens kluster av höga hus och skapar en obalans i stadsrummet vid Liljeholmsviken.

Planförslaget bedöms därför ha en **negativ** konsekvens för Stockholms innerstads riksintresseuttryck.

NULÄGE UTAN LAGAKRAFTVUNNEN PLAN FÖR MARIEVIK

FÖRSLAG MED LAGAKRAFTVUNNEN PLAN FÖR MARIEVIK

1.8 Vy från Smedslätten - analys av befintlig situation

Vy

Vyn är tagen från Bromma med Stora Essingen till vänster och Gröndal/Vinterviken till höger med Klubbjärdens vatten i förgrunden.

Riksintresse

1.8 är en vy av intresse. Inget av de aktuella riksintresseområdena är synliga i vy 1.8. Vyn är tagen mot planområdet som dock döljs av skärgårdslandskapets topografi.

Landskapsrum, stadsfront och siluett

Stadsbilden speglar Stockholms topografiska förutsättningar som en stad anlagd vid stränder och på förkastningsbranter där Essingesundet, en av skärgårdslandskapets vattenfyllda sprickdalar, kan anas mellan Stora Essingen och Gröndal.

Sårbarhet

Den för skärgårdslandskapet typiska topografin med berg i dagen, fjärdar, förkastningar och sprickdalar är känslig för påverkan genom tillagda bebyggelsegrupper som riskerar att otydliggöra den topografiska variationen.

Riksintresseuttryck

En visuell relation mellan planområdet och något av de aktuella riksintressena förekommer inte i vyn.

1.8 Vy från Smedslätten - analys av påverkan på kulturmiljön

Analys av förslagets påverkan på vyn

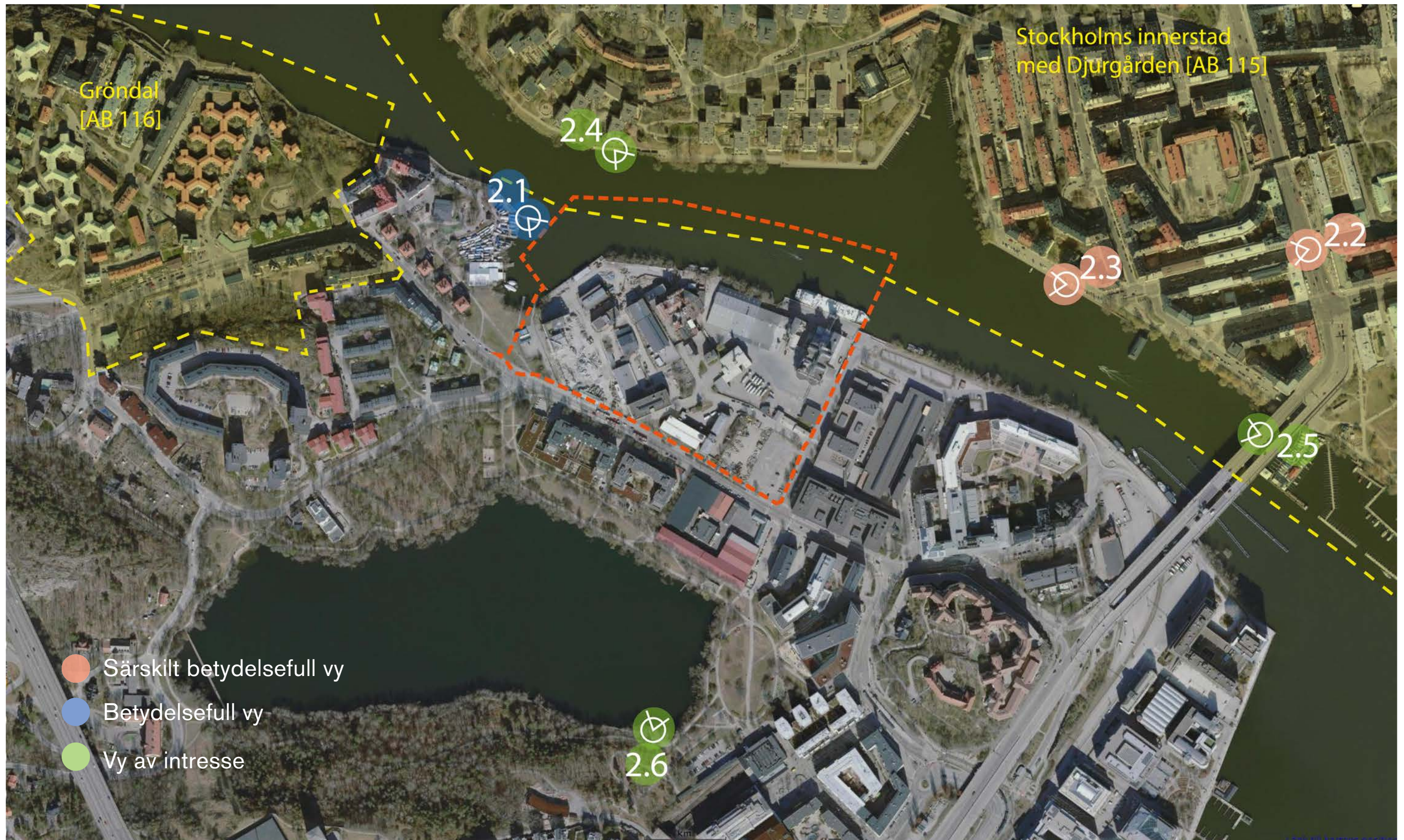
- De övre våningarna på planförslagets högsta byggnad blir möjliga att se i vyn.
- Därmed påverkar planförslaget, sedan det genomförs, Stockholms siluett till vilken en ny beståndsdel läggs.
- Den långa distansen gör att skillnaden, relativt sett, trots allt är blygsam.

Bedömning

Inget av de aktuella riksintresseområdena berörs, den långa distansen mellan Smedslätten och Lövholmen samt de mellanliggande stadsdelarnas skymmande verkan är förhållanden som gör att planförslagets påverkan bedöms som marginell negativ konsekvens.

Konsekvensanalys - vyer på medeldistans

2.1 Vy från Gröndals båtklubb - analys av befintlig situation

Vy <p>Vyn är tagen från Gröndals båtklubb med Liljeholmsviken som sträcker sig in i bilden, förbi Lövholmen och längs Reimersholme och Hornstull mitt i bilden.</p>	Riksintresseuttryck <p><i>Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115) – riksintresseuttryck som potentiellt påverkas är:</i></p> <p>(1) ”Stadssiluetten med den begränsade och jämna byggnadshöjden där endast fåtal byggnader höjer sig över mängden.”</p> <p>(2) ”Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och gröniklädda höjderna som en del av stadsbilden ...Fronterna mot vattenrummet... både från Saltsjön och Mälaren... Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet.”</p> <p>(7) ”1900-talets stadsbyggande och bebyggelseutveckling.”</p> <p>(8) ”Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet...”</p> <p><i>Gröndal (AB 116) – riksintresseuttryck som potentiellt påverkas är (observera att vypunkten finns strax utanför riksintressets gräns):</i></p> <p>(11) ”Den varierade terränganpassade bebyggda miljön med inslag från tidigt 1900-tal fram till 1960-talet.”</p>
Riksintresse <p>Vy 2.1 är särskild betydelsefull avseende riksintresset Gröndal samt avseende riksintresset Stockholm innerstad med Djurgården. Vypunkten ligger strax utanför riksintresset Gröndal med utblick över riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården.</p>	
Landskapsrum, stadsfront och siluett <p>Landskapsrummet består av Mälarens vatten som möter Lövholmen, industriområde under avveckling. Innerstadens siluett är enhetlig där endast Högalidskyrkans dubbeltorn sticker upp.</p>	
Sårbarhet <p>Den för skärgårdslandskapet typiska topografin med berg i dagen, förkastningar och sprickdalar är känslig för påverkan genom tillagda bebyggelsegrupper som riskerar att otydligöra den topografiska variationen.</p>	

2.1 Vy fr Gröndals båtklubb - analys av påverkan på kulturmiljön

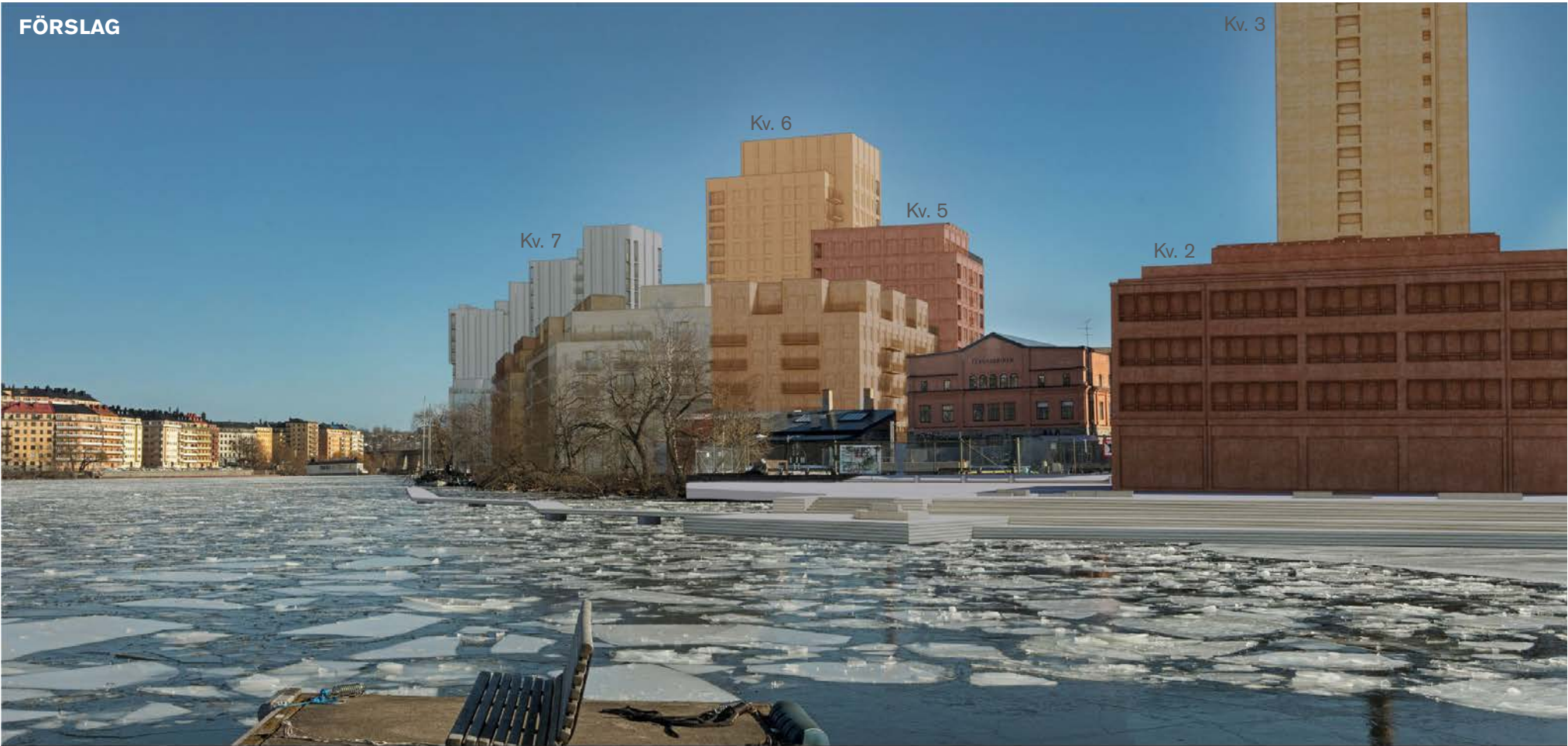
Analys av förslagets påverkan på vyn <ul style="list-style-type: none"> Stockholms innerstads siluett utmanas genom planförslagets betydlig högre byggnadshöjder. (1) Liksom på Södermalm kommer en tydlig vattenfront att skapas med sjuvåningsbebyggelse, ur den bryter sig höga byggnadsdelar ut. (2) Den föreslagna bebyggelsemassan får en skala som i delar kraftigt överstiger innerstadens (7) och bebyggelsen på Reimersholme (8). Förslaget utmanar innerstadens mer enhetliga bebyggelseskala. Föreslagen bebyggelse består av dels en enhetlig kvartershöjd, dels ett antal högre byggnader. (7) Proportionerna i byggnadsmassa förskjuts till den nya massans fördel, på bekostnad av Stockholms innerstads bebyggelse. (7, 8)	Bedömning <p>Lövholmen blir en del av en ny stadsfront utmed Liljeholmsviken som närmare vattnet har en bebyggelseskala som harmonierar med innerstaden medan skalan ett steg in i bebyggelsemassan är avsevärt högre än bebyggelsen på Reimersholme och Hornstull. Detta skapar en ny relation mellan den planerade bebyggelsen och riksintresset Stockholms innerstad, en relation i obalans.</p> <p>Planförslaget bedöms därför ha en mycket negativ konsekvens för Stockholms innerstads riksintresseuttryck.</p>
---	---

BEFINTLIG SITUATION

FÖRSLAG

2.2 Vy från Långholmsgatan- analys av befintlig situation

Vy

Vyn är tagen från Långholmsgatan längs den del av Bergsunds strand som utgörs av gata med Cementas siloanläggning i fonden.

Riksintresse

Vy 2.2 är särskild betydelsefull avseende riksintresset Stockholm innerstad med Djurgården. Vypunkten ligger i riksintresseområdet med en snäv siktlinje mot Lövholmen via Liljeholmsvikens vatten.

Landskapsrum, stadsfront och siluett

Tät stadsmiljö med utblick mot Lövholmen med Cementas siloanläggning.

Sårbarhet

Att Lövholmen som plats förlorar sin industriella karaktär.

Riksintresseuttryck

Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115) – riksintresseuttryck som potentiellt påverkas är:
(2) ”Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna... Fronterna mot vattenrummet... från Mälaren...”
(7) ”1900-talets stadsbyggande och bebyggelseutveckling.”

2.2 Vy fr Långholmsgatan - analys av påverkan på kulturmiljön

Analys av förslagets påverkan på vyn

- Vyn från korsningen Långholmsgatan-Bergsundsstrand har idag en igenkännbar fond i form av Cementas siloanläggning. Från Södermalm syns den närliggande industrimiljön vilken ersätts av bebyggelse enligt planförslaget. Ändringen sker på bekostnad av hur stadens historia kan läsas. **(2)**
- I befintlig vy understiger Cementas höjd stenstadens takfotnivå men ersätts av en heterogen byggnadsvolym med höjder som överstiger stenstadens takfotshöjd. **(7)**

Bedömning

Det kvarter som ersätter Cementas siloanläggning finner arkitektonisk inspiration i föregångarens volymkomposition. Dock är det nya kvarter 7 avsevärt större än bebyggelsen längs Bergsunds strand vars takfotslinje överskrids.

Den nya volymen förskjuter relationen mellan riksintresset Stockholms innerstad och de större volymerna på Lövholmen.

Planförslaget bedöms därför ha en **mindre negativ konsekvens** för Stockholms innerstads riksintresseuttryck.

2.3 Vy från Bergsunds strand - analys av befintlig situation

Vy

Vyn är tagen från Bergsunds strand med Lövholmen mitt i bilden och Cementas siloanläggning i förgrunden.

Riksintresse

Vy 2.3 är särskild betydelsefull avseende riksintresset Stockholm innerstad med Djurgården samt avseende riksintresset Gröndal. Vypunkten ligger i riksintresset Stockholms innerstad med Lövholmen i blickfånget, utanför riksintresset. Åt väster, till höger i bild, utblick över riksintresset Gröndal.

Landskapsrum, stadsfront och siluett

Landskapsrumet består av Mälarens vatten som möter Liljeholmens, Lövholmens och Gröndals variationsrika bebyggelse.

Sårbarhet

Den för platsen typiska topografin med, stränder, förkastningar och vattenfyllda sprickdalar är känslig för påverkan genom tillagda bebyggelsegrupper som riskerar att otydligöra skärgårdslandskapet.

Riksintresseuttryck

Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115) – riksintresseuttryck som potentiellt påverkas är:

(2) ”Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönkädda höjderna som en del av stadsbilden ...Fronterna mot vattenrummet... från Mälaren... Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet.”

(7) ”1900-talets stadsbyggande och bebyggelse-utveckling.”

(8) ”Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet...”

(10) ”Industrimiljöer som speglar Stockholms betydelse som industristad...”

Gröndal (AB 116) – riksintresseuttryck som potentiellt påverkas är:

(11) ”Den varierade terränganpassade bebyggda miljön med inslag från tidigt 1900-tal fram till 1960-talet.”

(13) ”Grupperna av stjärnhusen, dels sammankopplade, dels friliggande, uppförda 1944-46. Stjärnhusens grundform och placering med gårdarna och naturmarken mellan huskropparna.”

(14) ”Inslag av sparad klippterräng mellan byggnaderna och dess sikt mot vattnet och naturanpassade placering.”

Sett från vypunkten påverkar förslaget relationen mellan Lövholmen och riksintresset Gröndal i avsevärd omfattning.

2.3 Vy fr Bergsunds strand - analys av påverkan på kulturmiljön

Analys av förslagets påverkan på vyn

- Fronten och siluetten utmed Liljeholmsviken ändras på ett dramatiskt sätt, från industribyggelse till övervägande bostadsbebyggelse med höga delar. **(2)**
- Rivningen av Cementa medför i denna vy en markant ändring av hur Lövholmen upplevs från Bergsunds strand **(7)** och Reimersholme **(8)**.
- Sett från Bergsundsstrand, där den mekaniska verkstadsindustrin Bergsunds verkstäder låg, minskar förståelsen för Stockholm som industristad med flera industrier längs Liljeholmsviken. **(10)**
- I relation till Gröndal kommer skillnaden i skala att framstå som drastisk. Lövholmens nya bebyggelse riskerar att dominera i synnerhet över bebyggelsefronten från tidigt 1900-tal närmast Lövholmen **(11)** men även över klippterrängen **(14)** och den modernistiska arkitekturen längre bort **(13)**.

Bedömning

Lövholmen blir en del av en ny stadsfront utmed Liljeholmsviken. Därmed uppstår en ny volymrelation eller obalans till nackdel för såväl Gröndal som Södermalm.

Läsbarheten av Lövholmen som industrimiljö försämras avsevärt genom att den bevarade industrimiljön till stor del döljs bakom ny bebyggelse.

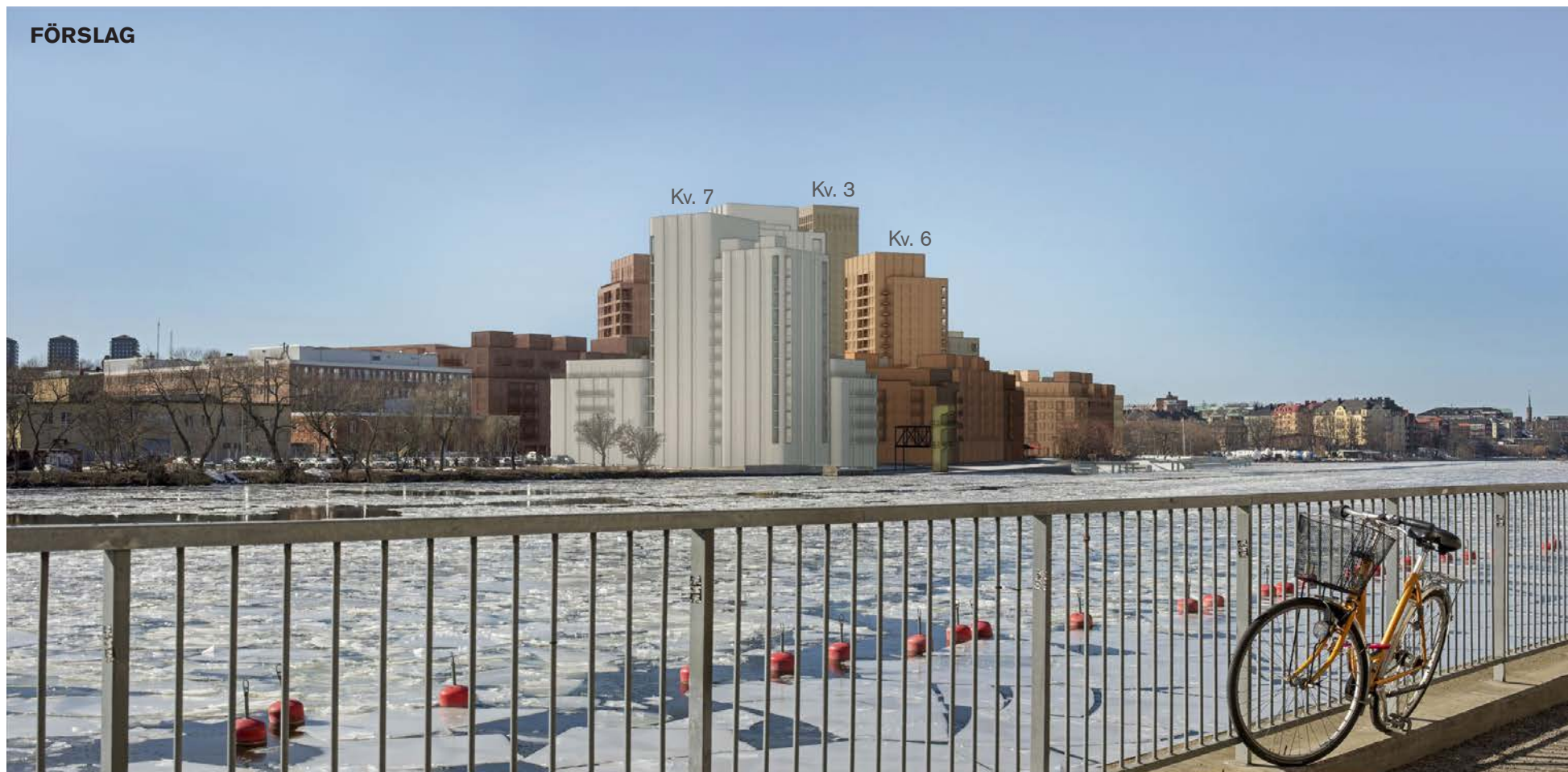
Planförslaget bedöms därför ha en **negativ** konsekvens för Stockholms innerstad med Djurgården och en **mindre negativ** konsekvens på riksintresset Gröndal.

BEFINTLIG SITUATION

FÖRSLAG

2.4 Vy från Reimersholme - analys av befintlig situation

Vy <p>Vyn är tagen från Reimersholme och visar huvudsakligen Lövholmen med industrikajer och mellanliggande strand längs Liljeholmsviken.</p>	Riksintresseuttryck <p><i>Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115) – riksintresseuttryck som potentiellt påverkas är:</i></p> <p>(2) ”Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna...Fronterna mot vattenrummet... från Mälaren... Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet.”</p> <p>(8) ”Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet...”</p> <p>(10) ”Industrimiljöer som speglar Stockholms betydelse som industristad...”</p>
Riksintresse <p>2.4 är en vy av intresse avseende riksintresset Stockholm innerstad med Djurgården. Vypunkten ligger i riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården med det via vattnet angränsande Lövholmen i blickfånget. Vyn ger utblick från riksintresseområdet mot planområdet.</p>	
Landskapsrum, stadsfront och siluett <p>Landskapsrumet består av Mälarens vatten som möter Lövholmens variationsrika och relativt låga bebyggelse.</p>	
Sårbarhet <p>Den för skärgårdslandskapet typiska topografin med, stränder, förkastningar och vattenfyllda sprickdalar är känslig för påverkan genom tillagda bebyggelsegrupper som riskerar att otydligöra den geografiska och topografiska variationen.</p>	

2.4 Vy från Reimersholme - analys av påverkan på kulturmiljön

Analys av förslagets påverkan på vyn <ul style="list-style-type: none"> Den föreslagna bebyggelsemassans skala kommer kraftigt att överstiga bebyggelsen på Reimersholme (8). Föreslagen bebyggelse består av dels en enhetlig kvartershöjd, dels ett antal väsentligt högre byggnader, därmed utmanas innerstadens mer enhetliga bebyggelseskala. (8) Liksom på Reimersholme kommer en vattenfront att skapas, ur den bryter sig höga byggnadsdelar ut. (2, 8) Upplevelsen av omgivningen när man befinner sig på Reimersholmen ändras väsentligt. Därmed ändras även Reimersholme. (2)	Bedömning <p>I detta fall är påverkan på riksintresset indirekt eftersom att riksintresse och planförslag inte är synliga i samma vy. Däremot påverkas upplevelsen av staden från Reimersholme starkt av den storskaliga bebyggelse som planeras på Lövholmen.</p> <p>Lövholmen blir en del av en ny stadsfront utmed Liljeholmsviken som är avsevärt högre än bebyggelsen på Reimersholme. Närmast vattnet föreslås en bebyggelse vars skala harmonierar med innerstadens medan väsentligt högre volymer återfinns ett steg in i bebyggelsemassan. Relationen mellan den befintliga bebyggelsens måttfulla och den nya bebyggelsens avsevärt större skala skapar obalans gent emot riksintresset Stockholms innerstad. Den bevarade industrimiljöns läsbarhet försämras avsevärt genom att den till stor del döljs bakom ny bebyggelse.</p> <p>Planförslaget bedöms därför ha en mindre negativ konsekvens för Stockholms innerstads riksintresseuttryck.</p>
--	--

BEFINTLIG SITUATION UTAN LAGAKRAFTVUNNEN PLAN FÖR MARIEVIK

FÖRSLAG

2.5 Vy från Liljeholmsbron - analys av befintlig situation

Vy Vyn är tagen från Liljeholmsbron med Cementas siloanläggning och Gröndal i fonden.	Sårbarhet Den för platsen typiska topografin med, stränder, förkastningar och vattenfyllda sprickdalar är känslig för påverkan genom tillagda bebyggelsegrupper som riskerar att otydligöra skärgårdslandskapet.
Riksintresse 2.5 är en vy av intresse avseende riksintresset Stockholm innerstad med Djurgården samt riksintresset Gröndal. Vypunkten ligger vid gränsen av riksintresset Stockholms innerstad och mitt i bilden omedelbart bakom fonden av flerbostadshus finns riksintresset Gröndal med Reimersholme d.v.s. riksintresset för Stockholms innerstad till höger i bild.	
Landskapsrum, stadsfront och siluett Landskapsrumet består av den vattenfyllda sprickdalen Liljeholmsviken utefter vilken Liljeholmen, Lövholmen och Gröndal radar upp sig	

Riksintresseuttryck <i>Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115) – riksintresseuttryck som potentiellt påverkas är:</i> (1) ”Stadssiluetten med den begränsade och jämna byggnadshöjden där endast fåtal byggnader höjer sig över mängden.” (2) ”Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönladda höjderna som en del av stadsbilden ...Fronterna mot vattenrummet... från Mälaren... Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet.” (8) ”Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet...” (10) ”Industrimiljöer som speglar Stockholms betydelse som industristad... ” (Reimersholme)	<i>Gröndal (AB 116) – riksintresseuttryck som potentiellt påverkas är:</i> (11) ”Den varierade terränganpassade bebyggda miljön med inslag från tidigt 1900-tal fram till 1960-talet.” Sett från vypunkten påverkar förslaget relationen mellan Lövholmen och riksintresset Gröndal i avsevärd omfattning.
--	--

2.5 Vy fr Liljeholmsbron - analys av påverkan på kulturmiljön

Analys av förslagets påverkan på vyn

- Fronten och siluetten utmed Liljeholmsviken ändras på ett dramatiskt sätt då det låglänta Lövholmen bebyggs. Cementas siloanläggning ersätts med ett kvarter vars volym är avsevärt större men som utformats med inspiration hämtad från befintlig siloanläggning. **(1, 2)**
- Den föreslagna bebyggelsemassans skala kommer kraftigt att överstiga bebyggelsen på Reimersholme **(8)**.
- I relation till Gröndal kommer skillnaden i skala att framstå som påtaglig och den nya bebyggelsen riskerar att dominera i synnerhet över bebyggelsefronten från tidigt 1900-tal närmast Lövholmen. **(11)**

Bedömning

Lövholmen blir en del av en ny stadsfront utmed Liljeholmsviken. Som del i en ny stadsfront vid Liljeholmsviken uppstår en ny volymrelation till nackdel för Reimersholme och Gröndal.

Planförslaget bedöms därför ha en **negativ** konsekvens för Stockholms innerstads och Gröndals riksintresseuttryck.

FÖRSLAG

2.6 Vy från Trekantsparken - analys av befintlig situation

Vy

Vyn är tagen från sjön Trekantens strand där Cementas siloanläggning och punkthusen på Reimersholme skymtar bortom lägre verksamhetsbebyggelse mellan sjön och Lövholmsvägen.

Riksintresse

2.6 är en vy av intresse avseende riksintresset Stockholm innerstad med Djurgården. Vypunkten är orienterad mot Lövholmen men ligger utanför riksintresseområdet. Dock kan en liten del av riksintresset anas i fotots fond i form av punkthusen på Reimersholme.

Landskapsrum, stadsfront och siluett

Landskapsrumet sträcker ut sig längs Trekantens vatten som möter Liljeholmens bebyggelse.

Sårbarhet

Den för platsen typiska återhållsamma bebyggelseskalan i samspel med sjöns landskapsrum.

Riksintresseuttryck

Ett rikintresse kan anas i vyn: bebyggelse på Reimersholme.

Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115) – riksintresseuttryck som potentiellt påverkas är:

(1) ”Stadssiluetten med den begränsade och jämna byggnadshöjden där endast fåtal byggnader höjer sig över mängden.”

(8) ”Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet...”

Analys av förslagets påverkan på vyn

- Siluetten utmed Trekanten ändras på grund av att förslaget medför en ny mer storskalig och tydligt framträdande stadsfront som skymmer de delar av innerstaden som tidigare syns i vyn. **(1, 8)**
- Med avseende på höjd ansluter förslagets lägre delar till närliggande befintlig bebyggelse vid Trekanten. Förslagets högdelar medför ett avsteg från denna enhetliga komposition. **(11)**
- Stadsmiljön på Reimersholme (innerstaden) döljs av den nya betydlig högre bebyggelsen. **(1)**
- Upplevelsen av landskapet, med förkastningslinjen som går genom Trekanten, ändras. Kontrasten mellan branten (Nybohovsberget) och låga terrängdelar mot Lövholmen på andra sidan blir mindre markant. Hög bebyggelse i landskapets lågdel otydliggör förkastningszonens uttryck. **(lokal påverkan)**

Bedömning

Det som här analyseras är snarare konsekvenserna för platsens kulturhistoriska värden lokalt än konsekvenserna för de närbelägna riksintressena. Inverkan på dessa två riksintressen är begränsad sett från denna vypunkt.

Till nackdel för Trekanten och Liljeholmen-centrum uppstår en ny volymrelation som en konsekvens av Lövholmens nya stadsfront.

Planförslaget bedöms ha **mindre** negativ konsekvens för rikintresset Stockholms innerstad med Djurgården.

Sammanfattning

Sammanfattningen syftar till att väga samman konsekvenserna på kulturmiljön Lövholmens kulturhistoriska värden: dels lokalt (s. 8-18), dels med avseende på berörda riksintresseområden för kulturmiljövården (s. 19-50).

Sammanfattningen fokuserar till stor del på det som i planförslaget får negativa konsekvenser för Lövholmens kulturhistoriska värden. Orsaken till det är att identifiera de risker som berörda riksintresseområden löper som en följd av den planerade stadsutvecklingen på Lövholmen. De lokala kulturhistoriska värden som hanteras inom ramen för PBL identifieras också.

Dock har planförslagets stadsbyggnadsgrepp och arkitektur stora förtjänster som även gagnar kulturmiljön på Lövholmen: exempelvis att förlorade riktningar återupptas i den nya detaljplanens struktur eller att bevarade byggnader ges en framskjuten position i stadsbilden.

Relationer mellan gammalt och nytt i detaljplaneförslaget

Se karta ”värdebärande strukturer i den yttre miljön” på s. 9 samt den föreslagna strukturplanen på s. 7.

Från att området haft fristående industribyggnader, de flesta med modest höjd med skorstenar och silor som accenter, ändrar planförslaget på förutsättningarna. Miljön kommer i stället att bestå av dels nybyggda kvarter med ett antal högre byggnader, dels ett antal väl framträdande industribyggnader vars skala i jämförelse kommer att framstå som blygsam.

De nya kvarteren – kv. 1, 3 och 5-10 – introducerar en för området tidigare oprövad byggnadstyp - kvarteret. För de befintliga byggnader som bevaras är ambitionen å andra sidan hög avseende antikvariskt förhållningssätt, arkitektur vid hyresgäst Anpassning och kring hur de valts ut. Den nya planstrukturen har formats utifrån dessa byggnaders och platsens övriga strukturer för att dessa befintliga fysiska delar ska spela en så stor roll i stadsbilden som möjligt.

Beckers kontorshus (1), bibehåller sitt framskjutna läge i stadsbilden, som t.o.m. förstärks genom att den diagonala axeln genom stadsväven anläggs, varigenom byggnaden ges ett visuellt samband med Cementakajen och Hornstull på andra sidan Liljeholmsviken.

Axelns riktning sammanfaller delvis med Lövholmsgränd (A) och understryks även av Cementas verksamhetshus (13) ursprungligen från sent 1800-tal, som ligger i den äldre diagonala riktningen. Tillsammans med f.d. Cementas byggnader (14, 15) skapar dessa tre en grupp som definierar den centrala platsbildningens östra sida.

Norrut på området bildar f.d. Beckers byggnader - Förbandsfabriken, Smedjan och Färgfabriken (6, 9 och 8) en grupp som vänder sig mot Vattenplatsen. Färgfabrikens (8) avsevärda längd gör att dess södra gavel även fungerar rumsbildande vid Lövholmsbrinken (A) och den centrala platsbildningen.

Beckers, Kolsyrefabrikens och Cementas industrikajer samt mellanliggande strand (E, F) med vegetation tas tillvara och utvecklas. Spår av teknisk utrustning från industritiden tas också tillvara samt uppforderingsverket på Cementakajen (18b). Tillsammans med det berg i dagen (G) som bevaras och används som lekplats är allt detta ett starkt uttryck för industriepoken.

Värdebärande strukturer i den yttre miljön

(Hör till kartan till höger.)

Numeringen av byggnader: omkring 2018 d.v.s. före sentida rivningar samt innan Kolsyrefabrikens förstörelse genom brand 2021. Källa: Lövholmen kulturmiljö - Utgångspunkter för gestaltning (Nyréns, 2023)

A: Lövholmsbrinken med sin topografiska variation och motlut åt norr, intima gaturum med mur mellan tät industribebyggelse och utförslut mot strandlinjen.

B: Lövholmgränds böjda sträckning som ansluter till Lövholmsbrinken i en trevägskorsning.

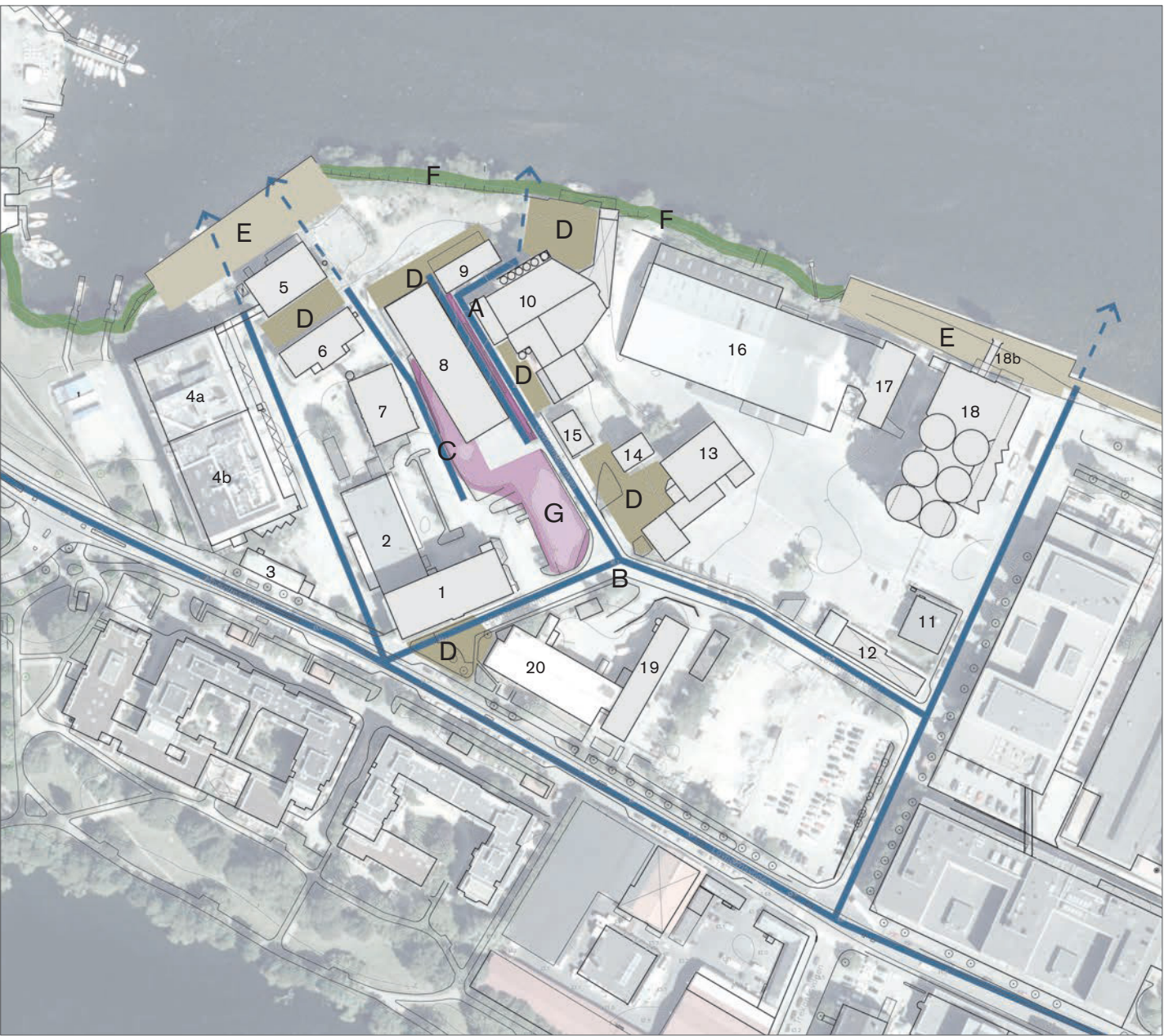
C: Siktlinje längs ”Färgfabriken” genom f.d. Beckers fabriksområde mellan industrikajen vid Liljeholmsviken och Lövholmsgränd.

D: Verkstadsgårdar eller platsbildningar i anslutning till byggnader som bevaras, föreslås att bevaras eller föreslås att nytolkas.

E: Industrikajer - Beckers, Cementa.

F: Strandlinje - mellan Beckers och Cementa.

G: Berget.

Byggnader (omkring 2018 d.v.s. före sentida ändringar)		
Beckers	De förenade kolsyre-fabrikernas AB	Industrihemmet
1. Kontor, lager m.m.	10. Kolsyrefabriken	19. Industrihemmet, byggnad 1
2. Lagerbyggnad	Cementa	20. Byggnad 2, tillbyggnaden
3. Garagebyggnad med portvaktshus	11. Kontorsbyggnad 1	
4a. Spredfabriken	12. Verkstads- och personalbyggn.	
4b. Nya fabriken	13. Kontorsbyggnad 2	
5. Nitrolackfabriken	14. Kontorsbyggnad 3	
6. Förbandsfabriken	15. Kontorsbyggnad, Siporex	
7. Ångpannecentralen	16. Varumagasin	
8. Palmcrantzka fabriken/Färgfabriken	17. Torrbruksfabrik	
9. Smedjan/"Smälten"	18. Siloanläggning med	
	18b. uppforderingsverk	

Sammanfattning

Konsekvenser för kulturmiljön lokalt

Lokalt kommer genomförandet av planförslaget att få genomgripande konsekvenser. Flera av de fysiska uttrycken för kulturmiljön - d.v.s. byggnader, anläggningar och yttre miljö - kommer att rivas eller ändras. Dessutom kommer en stor yta av Lövholmen att tas i anspråk för ny bebyggelse. Strukturen är ordnad som kvartersbebyggelse vilket avviker från befintlig industribebyggelses mer friliggande karaktär. Dessa konsekvenser är negativa för kulturmiljön på Lövholmen.

Å andra sidan tas befintliga strukturer som vägnät, kajer, topografi, berg i dagen och stränder tillvara. I ett fall återskapas t.o.m. en historisk axel genom området. Utöver strukturer tas sju byggnader och delar av produktionsteknisk utrustning tillvara. Formandet av gator och kvarter liksom urvalet av byggnader har gjorts på ett sådant sätt att delar som bevaras ges särskilt tydliga roller i stadsbilden. Tillsammans utgör de delar som bevaras en tillräckligt stor del – en kritisk massa – för att Lövholmen även i framtiden ska kunna förstås som kulturmiljö.

Se detaljerad sammanställning s. 10 och vykarta s. 11.

Konsekvenser – riksintressen för kulturmiljövården

Nedan hänvisning till numrering av uttryck i riksintressena Stockholms innerstad med Djurgården, Gröndal och Skogskyrkogården - s. 20, 21. Observera att planområdet ligger utanför men i omedelbar närhet till både Stockholms innerstad och Gröndal (se kartor s. 23 och 39).

Planförslaget får konsekvenser genom inverkan främst på stadssiluett, topografi och 1900-talets stadsbyggande.

När den sammanfattande bedömningen (s. 22) av vyanalyserna gjorts visar utfallet att de största konsekvenserna är följande :

Särskilt betydelsefull vy 1.1 - **mycket negativa** konsekvenser

Särskilt betydelsefull vy 1.2 - **negativa** konsekvenser

Särskilt betydelsefull vy 2.3 - **negativa** konsekvenser

Betydelsefull vy 2.1 - **mycket negativa** konsekvenser

Betydelsefull vy 1.6 - **negativa** konsekvenser

Betydelsefull vy 1.7 - **negativa** konsekvenser

Se vykartor s. 23 och 39.

Stadssiluett och topografi

Sett till hur planförslaget påverkar riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården är det i synnerhet en aspekt som får negativa konsekvenser. Det gäller kvarteren – kv. 1, 3, 6 – där byggnadsvolymer föreslås bli höga med kv. 3 som högsta byggnadshöjd (22+2 vån.). Trots en lång distans stör volymerna Södermalms distinkta förkastning vid Hornstull och Långholmen (vy 1.1 Stadshusterrassen) och därmed två av riksintressets Stockholms innerstads två viktigaste uttryck:

1 ”Stadssiluetten med den begränsade och jämna byggnadshöjden där endast fåtal byggnader höjer sig över mängden.” och

2 ”Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och gröniklädda höjderna som en del av stadsbilden ...Fronterna mot vattenrummet... från Mälaren... Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet.”

En aspekt, som planförslaget delar med flera andra genomförda och planerade stadsbyggnadsprojekt längs Liljeholmsviken, är den under senare år uppdrivna bebyggelseskalan i Stockholm. Ur kulturmiljösynpunkt innebär detta en avsevärt ändrad relation mellan innerstadens enhetliga takfotshöjd och de nya stadsdelarnas, i flera fall, avsevärt högre byggnadshöjder på motstående sida vattnet. Bebyggelsen närmast vattnet - i planförslaget för Lövholmen som bedöms här - relaterar dock till innerstadens bebyggelseskala, vilket är positivt. Samtidigt som de högre byggnadshöjderna med något undantag främst återfinns ”ett steg in” i byggnadsmassan. Den ändrade relationen är främst till nackdel för riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården och till viss del till nackdel för riksintresset Gröndal. Särskilt tydlig blir obalansen i vyerna från Stora Essingen (1.6), Årstabron (1.7) och Gröndals båtklubb (vy 2.1). Denna obalans i stadsbyggnadsvolymer relaterar främst till riksintressets uttryck: **2** ”Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och gröniklädda höjderna som en del av stadsbilden ...Fronterna mot vattenrummet... från Mälaren... Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet.”

Konsekvenserna för riksintresset Gröndal bedöms som mindre negativa och berör främst uttrycket **11** ”Den varierade terränganpassade bebyggda miljön med inslag från tidigt 1900-tal fram till 1960-talet.”

1900-talets stadsbyggande och bebyggelseutveckling

I vyn från Västerbron (vy 1.2) är planförslaget väl synligt p.g.a. de tre kvarterens högsta volymer. Där störs Reimersholmes modernistiska stadsbebyggelses distinkta kontur, vilken är ett uttryck för **8** ”Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet...såsom Reimersholme”

De höga volymernas inverkan på och relation till Stockholms innerstad blir även tydlig i vy från Gröndals båtklubb (vy 2.1) och vy från Bergsunds strand (vy 2.3).

Avslutning

En genomgripande omvandling av Lövholmen är vad som förbereds genom detaljplaneförslaget. För kulturmiljön får det konsekvenser bl.a. i form av rivningar och andra ändringar i miljön såsom storskalig ny bebyggelse.

Givet Stockholms stads stadsbyggnadssidé med kontinuerligt löpande, tät stadsbebyggelse längs Liljeholmsviken och Årstaviken, presenterar planförslaget ett medvetet förhållningssätt till kulturmiljön på Lövholmen. Det sker dels genom att en kritisk massa av kulturmiljöns fysiska delar bibehålls, dels genom ett arkitektoniskt grepp som återupptar historiska riktningar och förstärker befintliga platsbildningar. Dessutom framhävs historisk bebyggelse genom hur de nya gatorna och kvarteren har formats och placerats.

Planförslaget får konsekvenser främst genom inverkan på tre av riksintresset Stockholms innerstads viktigaste uttryck - 1, 2 och 8. De mest negativa konsekvenserna rör främst stadssiluett, topografi och 1900-talets stadsbyggande. **Sammantaget för Stockholms innerstad bedöms påverkan vara negativ.**

Flera andra uttryck i Stockholms innerstad med Djurgården och Gröndal berörs också men påverkan bedöms vara måttlig d.v.s. från mindre negativ över marginell till ingen påverkan. **Sammantaget för Gröndal bedöms påverkan vara mindre negativ.**

Riksintresset Skogskyrkogården påverkas inte av planförslaget.

Nyréns Arkitektkontor 2023